

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Avaste looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega moodustatakse olemasolevate kaitsealade, püsielupaikade ja hoiuala põhjal Avaste looduskaitseala, ala laiendatakse ja kehtestatakse uus kaitsekord.

Kaitseala asub Pärnu maakonnas Koonga vallas Parasmaa, Kurese ja Vastaba külas, Halinga vallas Sõõrike, Helenurme ja Naartse külas ning Rapla maakonnas Vigala vallas Kojastu, Ojapere, Avaste, Kesu, Säälä ja Naravere külas. Kaitseala nimeks saab Avaste looduskaitseala.

Kaitseala territooriumile jääv Avaste soo on olnud kaitse all alates 1981. aastast, kui ENSV MN 25. mai 1981. a määrusega nr 340 „Sookaitsealade moodustamise kohta” võeti kaitse alla Avaste sookaitseala. Kaitsealale jääv Kesu raba on kaitse all alates 1992. aastast, kui võeti Rapla Maavalitsuse 20.10.1992. a määrusega nr 97 „Objektide looduskaitse alla võtmine, nimetuse muutmine, pindalade ning uute pindalade kinnitamine” kaitse alla Kesu sookaitseala. Vabariigi Valitsuse 18. mai 2007. a määrusega nr 154 „Hoiualade kaitse alla võtmine Pärnu maakonnas” võeti kaitse alla Avaste hoiuala ja keskkonnaministri 21.07.2010. a määrusega nr 33 „Merikotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri” võeti kaitse alla Avaste merikotka püsielupaik. Moodustatav kaitseala hõlmab täielikult Natura võrgustikku kuuluva Avaste loodusala ning Tuhu-Kesu linnuala.

Vastavalt looduskaitseseaduse § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni looduskaitseseaduse alusel kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid kinnitatakse kaitse all olevale alale uus kaitsekord.

Eelnõukohase määrusega liidetakse looduskaitseseaduse § 13 lõike 1 alusel olemasolevad Avaste looduskaitseala, vana kaitsekorruga kaitseala Kesu raba, Avaste hoiuala, Avaste merikotka püsielupaik ja Naravere väike-konnakotka püsielupaik üheks looduskaitsealaks. Moodustatav Avaste looduskaitseala kattub valdavas osas Avaste loodusala ja Tuhu-Kesu linnualaga. Kaitstavat ala laiendatakse ning kaitsekorda ja kaitstava loodusobjekti tüüpi muudetakse, et tagada paremini Avaste soo ja Kesu raba, neid ümbritsevate metsa- ja pärandkoosluste ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooni kaitse planeerimise spetsialist Katrin Aavik (tel 447 7386, e-post katrin.aavik@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise peaspetsialist Taavi Tattar (tel 786 8371, e-post taavi.tattar@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna peajurist Lüüli Junti (tel 680 7435, e-post lyyli.junti@keskkonnaamet.ee) ja advokaadibüroo GLIMSTEDT vandeadvokaat Mirjam Vili (tel 611 8050, e-post mirjam.vili@glimstedt.ee). Ekspertihinnangu on andnud Eerik Leibak, keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse alla võtmise eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse-eesmärk on:

- 1) kaitsta, säilitada ja tutvustada ökosüsteemselt Avaste sood ja Kesu raba, neid ümbritsevaid metsi, pärandkooslusi ja -maastikke ning kaitsealuseid liike ja nende elupaiku;
- 2) kaitsta ja taastada elupaigatüüpe, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (edaspidi *loodusdirektiiv*) nimetab I lisas: kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210) (sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt Euroopa nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisale. Tärniga (*) on tähistatud esmatahtsad elupaigatüübid), sinihelmikakooslused (6410), rabad (7110*), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusemetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*);
- 3) kaitsta järgmisi kaitsealuseid taimeliike ja nende elupaiku: kõdu-koralljuur (*Corallorhiza trifida*), kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*), vööthuul-sõrmkäpp (*Dactylorhiza fuchsii*), kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*), soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*), harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*), siberi võhumõök (*Iris sibirica*), suur käopõll (*Listera ovata*), metsõunapuu (*Malus sylvestris*), harilik porss (*Myrica gale*), kuninga-kuuskjalg (*Pedicularis sceptrum-carolinum*), kahelehine käokeel (*Platanthera bifolia*), Eesti soojumikas (*Saussurea alpina* subsp. *esthonica*) ja lodukannike (*Viola uliginosa*);

Tabel 1. Avaste looduskaitseala kaitse-eesmärgiks olevad taimeliigid

Liik	Eeldus	Siseriiklik kaitsekategooria*	Punase raamatu kategooria
harilik porss (<i>Myrica gale</i>)	ohustatus	III	ohulähedane
kahkjaspunane sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza incarnata</i>)	ohustatus	III	ohuväline
harilik käoraamat (<i>Gymnadenia conopsea</i>)	ohustatus	III	-
kuninga-kuuskjalg (<i>Pedicularis sceptrum-carolinum</i>)	ohustatus	II	ohustatud
vööthuul-sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza fuchsii</i>)	ohustatus	III	ohuväline
soo-neiuvaip (<i>Epipactis palustris</i>)	ohustatus	III	ohuväline
Eesti soojumikas (<i>Saussurea alpina</i> subsp. <i>esthonica</i>)	ohustatus	III	ohulähedane
lodukannike (<i>Viola uliginosa</i>)	ohustatus	III	ohulähedane
siberi võhumõök (<i>Iris sibirica</i>)	ohustatus	III	ohulähedane
suur käopõll (<i>Listera ovata</i>)	ohustatus	III	ohuväline
metsõunapuu (<i>Malus sylvestris</i>)	ohustatus	III	ohuväline
kahelehine käokeel (<i>Platanthera bifolia</i>)	ohustatus	III	ohuväline
kõdu-koralljuur (<i>Corallorhiza trifida</i>)	ohustatus	II	ohustatud
kaunis kuldking (<i>Cypripedium calceolus</i>)	ohustatus	II	ohulähedane

***Siseriikliku kaitsekategooria selgitus:**

I – I kategooria liigid on liigid, mis on Eestis haruldased, esinevad väga piiratud alal, vähestes elupaikades, isoleeritult või väga hajusate asurkondadena, ja/või liigid, mis on hävimisohus, mille arvukus on inimtegevuse

mõjul vähenenud, elupaigad ja kasvukohad rikutud kriitilise piirini ja väljasuremine Eesti looduses on ohutegurite toime jätkumisel väga tõenäoline.

II – II kategooria kaitse all on liigid, mis on ohustatud, kuna nende arvukus on väike või väheneb ning levik Eestis väheneb ülekasutamise, elupaikade hävimise või rikkumise tagajärjel, ning liigid, mis võivad olemasolevate keskkonnategurite toime jätkumisel sattuda hävimohtu.

III – III kaitsekategooriasse arvatakse liigid, kelle arvukust ohustab elupaikade ja kasvukohtade hävimine või rikkumine ja mille arvukus on vähenenud sedavõrd, et ohutegurite toime jätkumisel võivad nad sattuda ohustatud liikide hulka.

4) kaitsta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (edaspidi nimetatud *linnudirektiiviks*) I lisas nimetatud linnuliike ja I lisas nimetatamata rändlinnuliike ning nende elupaiku. Need liigid on kaljukotkas (*Aquila chrysaetos*), väikekonnakotkas (*Aquila pomarina*), öösorr (*Caprimulgus europaeus*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), välja-loorkull (*Circus cyaneus*), soo-loorkull (*Circus pygargus*), valgeselg-kirjurähn (*Dendrocopos leucotos*), väikepistrik (*Falco columbarius*), rohunepp (*Gallinago media*), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), sookurg (*Grus grus*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), hallpea-rähn (*Picus canus*), rüüt (*Pluvialis apricaria*), vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*), teder (*Tetrao tetrix*), metsis (*Tetrao urogallus*), laanepüü (*Tetrastes bonasia*), mudatilder (*Tringa glareola*), mustsaba-vigle (*Limosa limosa*), suurkoovitaja (*Numenius arquata*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), hoburästas (*Turdus viscivorus*), kanakull (*Accipiter gentilis*), hallõgija (*Lanius excubitor*) ja kiivitaja (*Vanellus vanellus*).

Tabel 2. Avaste looduskaitseala kaitse-eesmärgiks olevad linnuliigid

Liik	Eeldus	Siseriiklik kaitse-kategooria	Punase raamatu kategooria	Linnudirektiivi lisa nr*
kaljukotkas (<i>Aquila chrysaetos</i>)	haruldus	I	ohualdis	I
merikotkas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	haruldus	I	ohulähedane	I
väike-konnakotkas (<i>Aquila pomarina</i>)	haruldus	I	ohulähedane	I
väikepistrik (<i>Falco columbarius</i>)	haruldus	I	ohualdis	I
kanakull (<i>Accipiter gentilis</i>)	ohustatus	II	ohulähedane	-
rohunepp (<i>Gallinago media</i>)	ohustatus	II	ohualdis	I
metsis (<i>Tetrao urogallus</i>)	ohustatus	II	ohualdis	I
teder (<i>Tetrao tetrix</i>)	ohustatus	III	ohulähedane	I
soo-loorkull (<i>Circus pygargus</i>)	ohustatus	III	ohulähedane	I
välja-loorkull (<i>Circus cyaneus</i>)	ohustatus	III	ohulähedane	I
roo-loorkull (<i>Circus aeruginosus</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
sookurg (<i>Grus grus</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
rüüt (<i>Pluvialis apricaria</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
vööt-põõsalind (<i>Sylvia nisoria</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
mudatilder (<i>Tringa glareola</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>)	ohustatus	III	ohuväline	II
mustsaba-vigle (<i>Limosa limosa</i>)	ohustatus	II	ohulähedane	II
punaselg-õgija (<i>Lanius collurio</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
hallõgija (<i>Lanius excubitor</i>)	ohustatus	III	ohulähedane	-
suurkoovitaja (<i>Numenius arquata</i>)	ohustatus	III	ohuväline	II
valgeselg-kirjurähn (<i>Dendrocopos leucotos</i>)	ohustatus	II	ohuväline	I
hallpea-rähn (<i>Picus canus</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
laanepüü (<i>Tetrastes bonasia</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I

Liik	Eeldus	Siseriiklik kaitse-kategooria	Punase raamatu kategooria	Linnudirektiivi lisa nr*
hoburästa (<i>Turdus viscivorus</i>)	ohustatus	III	ohuväline	II
öösorr (<i>Caprimulgus europaeus</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
kiivitaja (<i>Vanellus vanellus</i>)	ohustatus	-	ohuväline	II

***Linnudirektiivi lisa nr selgitus:**

I – Linnudirektiivi I lisas on kirjas need linnuliigid, keda peetakse Euroopa territooriumil ohustatuks ja kelle kaitseks tuleb moodustada linnualad.

II – Linnudirektiivi II lisas on kirjas liigid, keda võib küttida (v.a pesitsus- ja kevadrändeperioodil).

III – Kui linnudirektiiv keelustab elusate või surnud linnuliikide, nende selgelt eristatavate kehaosade või nendest valmistatud toodete müügi, müügiks transportimise, müügi eesmärgil pidamise ning muu müügiga seotud tegevuse, siis linnudirektiivi III lisas on kirjas need linnuliigid, kelle puhul eespool mainitu on lubatud tingimusel, et linnud on tapetud või püütud seaduslikul teel.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus.

Avaste looduskaitseala kaitse all olemise eelduseks on:

Ohustatus ja haruldus – kaitsealale jäävad järgmiste ohustatud ja haruldaste kaitsealuste linnuliikide elupaigad ning pesitsus- ja toitumisalad ning kaitsealuste taimede kasvukohad:

Kaljukotkas (*Aquila chrysaetos*) on Eestis I kaitsekategooriasse arvatud ning Euroopa Liidu Linnudirektiivi I lisasse kuuluv liik, kes eelistab pesitsemiseks suurte loodumassiivide soolasid, kus rajab pesa tavaliselt soosaare või -serva metsa. Viimastel aastakümnetel on liigi arvukus kasvanud kuni 60 paarini. Kaljukotka kaitse tegevuskavaseab lähiaja (aastani 2017) kaitse-eesmärgiks liigi arvukuse kasvu kuni 70 paarini ning pikaajaliseks (aastani 2027) kaitse-eesmärgiks 80 paarini. Eesmärkide saavutamiseks näeb tegevuskava ette üheksa kaitsemeetet. Nendest olulisimad on soode ja soometsade kaitse, soode taastamine, metsakanaliste kaitse tõhustamine, elupaikade häirimise vähendamine, uute pesapaikade otsimine ja kaitse alla võtmine. (Kaljukotka (*Aquila chrysaetos*) kaitse tegevuskava eelnõu, Kotkaklubi 2013.)

Merikotkas (*Haliaeetus albicilla*) on Põhja-, Kesk- ja Ida-Euroopa riikides pesitsev liik, kelle arvukus langes oluliselt Läänemere ümbruses 19. sajandi teises pooles ja 20. sajandi alguses vaenamise ning 20. sajandi keskpaigas kloororgaaniliste ühendite kasutamise tõttu. Tänu alates 1957. aastast rakendatud kaitsemeetmetele on praeguseks liigi arvukus küll taas hakanud kasvama ja on Kotkaklubi hinnangul jõudnud 220–250 paarini, kuid jätkuvalt ei saa seda lugeda sellele liigile soodsaks seisundiks. (Merikotka (*Haliaeetus albicilla*) kaitse tegevuskava, R. Nellis 2013.)

Väike-konnakotkas (*Aquila pomarina*) on stabiilse arvukusega lind, kes on Eesti punase nimestiku järgi ohulähedases seisus ning kes on arvatud looduskaitseaduse alusel haruldase ja hävimisohus liigina I kategooria kaitsealuste liikide hulka. Väike-konnakotka keskmiseks asustustiheduseks võib hinnata 2011. aastal 3 pesitsusterritooriumi 100 km² kohta, mis on viimase kümmeaasta jooksul püsinud stabiilsena, kuna nende kaitsestaatuse on olnud soodne. Väike-konnakotka arvukus Eestis püsib 500–600 paari juures. (Väike-konnakotka (*Aquila pomarina*) tegevuskava aruanne 2011, Kotkaklubi.)

Väikepistrik (*Falco columbarius*) kuulub I kaitsekategooriasse. Liiki on hinnatud ohualtiks ja selle arvukus Eestis väheneb kiiresti (eElurikkus portaal: elurikkus.ut.ee). Eestis on väikepistrik vähearvukas ja hajusa levikuga. Hea õnne korral võib teda kohata looduslikult mitmekesistel maastikel: kohad, kus põllud, sood, rabad, metsatukad ning kultuurmaastikud vahelduvad üksteisega. Eestis on ligikaudu 30–60 paari väikepistrikke (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013, Eesti Ornitoloogiaühing 2013).

Kanakull (*Accipiter gentilis*) on Eestis hajusalt levinud haudelind, kes on Eesti punase nimestiku järgi ohulähedases seisus ning kes on arvatud looduskaitsealuse alusel vähearvuka ja ohustatud liigina II kategooria kaitsealuste liikide hulka. Kanakulli arvukus on viimasel ajal märkimisväärselt vähenenud. Hinnanguliselt elab Eestis praegu 300–500 paari kanakulle, kuid veel 15 aastat tagasi oli neid kaks korda rohkem. Kanakull eelistab pesapaigana vanu metsaosasid, kus leidub suuri ja vanu puid. Suurimad liiki ohustavad tegurid Eestis on pesapaikade hävimine raiete tõttu ja toidubaasi vähenemine. Suurim oht pesapaikadele on uuendusraie, mille käigus raiutakse sobivad pesapuistud ja killustatakse suuremad metsaalad. (Kanakulli (*Accipiter gentilis*) kaitse tegevuskava 2014–2018 eelnõu.)

Rohunepp (*Gallinago media*) on ebaühtlaselt levinud harv haudelind, kes on Eesti punase nimestiku järgi ohualtis seisus ning kes on arvatud looduskaitsealuse alusel vähearvuka ja ohustatud liigina II kategooria kaitsealuste liikide hulka. Rohunepi arvukus on pidevalt vähenenud. Selle põhjuseks on madalsoode kuivendamine, lamminiitide ja soostunud heinamaade ulatuslik kraavitamine ja viimastel aastakümnetel niitmise lakkamine jõelammidel. Eestis pesitseb 600–800 paari rohuneppi (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013, Eesti Ornitoloogiaühing 2013).

Metsis (*Tetrao urogallus*) on väheneva arvukusega lind, kes on Eesti punase nimestiku järgi ohualtis seisus ning kes on arvatud looduskaitsealuse alusel vähearvuka ja ohustatud liigina II kategooria kaitsealuste liikide hulka. Metsisekukkede arvukus Eestis on viimase kümnendi jooksul jätkuvalt vähenenud vaatamata mängude heale kaitstusele (94% mängudest kaitse all). 2012. aastal oli teada 388 asustatud metsisemängu. Arvestades metsise paiksust, sõltub metsise edasine käekäik otseselt Eesti metsade majandamise viisist. Ohuteguriteks hinnatakse lageraieid metsise elupaikades, kuivenduse mõjul toimuvat elupaiga kvaliteedi langust ning nende kahe teguri omavahelist koosmõju, samuti pikaajalisi maastikumuutusi, mille tõttu ohustab mängu isolatsiooni jäämine ja eelistatud elupaikade killustumine. Röövlust ja inimesepoolset häirimist peetakse väiksema tähtsusega ohuteguriteks. (Metsise (*Tetrao urogallus*) kaitse tegevuskava 2013–2017 eelnõu.)

Teder (*Tetrao tetrix*) on Eestis üldlevinud ja tavaline haudelind, kes elutseb soodega piirnevates metsades ja puissoodes. Hinnanguliselt on Eestis 6000–12 000 tedrepaari, kuid viimastel aastatel on liigi arvukus vähenenud (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2003–2008, Eesti Ornitoloogiaühing 2009).

Soo-loorkull (*Circus pygargus*) on harva esinev haudelind, kes on Eesti punase nimestiku järgi ohulähedases seisus ning kes on arvatud looduskaitsealuse alusel vähenevate elupaikade ja väheneva arvukusega liigina III kategooria kaitsealuste liikide hulka. Elab põõsassoodel, kõrge taimestikuga aladel, kuid saagilennul käib ka luhtade ja rabade kohal. Kui pole muud sobivat elupaika, siis võib soo-loorkull pesitseda põllumajandusmaadel, kus ta on haavatav varajase viljakoristuse tõttu. Ohutegurid on elupaikade kadumine, mis on tingitud soode kuivendamisest, niitude, karjamaade jms avamaade võsastumine niitmise või/ja karjatamise katkemisel. Pesitsusedukust vähendab pesitsusaegne häirimine. (eElurikkus; elurikkus.ut.ee/)

Välja-loorkull (*Circus cyaneus*) on Eestis kohatise levikuga harilik haudelind, läbirändel sagedasem. Rändel ja talvel on välja-loorkull mitmesugusel avamaastikul: põldudel, rannaniitudel, jõedeltades jm. Hinnanguliselt on Eestis 100–200 välja-loorkulli haudepaari. Aastatel 1980–2012 on arvukust iseloomustanud tugev vähenemine (üle 50%). (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2003–2008, Eesti Ornitoloogiaühing 2009.)

Roo-loorkull (*Circus aeruginosus*) on kogu Eestis levinud väikesearvuline haudelind. Roo-loorkulli jaoks on kõige sobivam pesitsusbiotoop vees kasvav, vähemalt 1,5 m kõrgune kaldataimestik, eeskätt pilliroog, kõrkjastik ja hundinuiastik. Pesitsuskohaks valib lind tiheda roostiku, milles leidub vana (eelmise talve) pilliroogu, mille kõrgus on keskmiselt 2,4 meetrit. Samas pesitseb roo-loorkull ka roostunud laidudel ja rannaniitudel ning koguni põldudel, kuid suurima pesitsusedukusega on roostikes pesitsevad paarid. Kuna roo-loorkullid hakkavad pesitsema väga vara, siis on eelmise aasta pilliroo säilimine talle roostikulindudest kõige olulisem. Suure koduterritooriumi vajaduse tõttu on eriti tähelepanuväärsed alad liigi jaoks vähemalt 100 ha pindalaga roostikud. Roo-loorkulli pesitsusaegseks arvukuseks aastatel 2003–2008 on hinnatud 500–1000 paari ja liigi arvukuse seisu on hinnatud perioodil 1991–2008 stabiilseks. Liigi esindatust kaitstavatel aladel hinnatakse heaks. (Roostikulindude kaitse tegevuskava eelnõu, Eesti Ornitoloogiaühing 2013.)

Sookurg (*Grus grus*) on Eestis peamiselt soodes ja muudel märgaladel esinev haudelind. Hinnanguliselt on Eestis 7000–8000 sookurepaari. Liigi arvukus on viimastel aastatel kasvanud. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013, Eesti Ornitoloogiaühing 2013.)

Rüüt (*Pluvialis apricaria*) on Eestis suurtes soodes esinev haudelind, kes vajab maaparandusest mõjutamata ulatuslikke rabasid. Hinnanguliselt on Eestis 3000–4000 rüüdapaaari. Liigi arvukus on viimastel aastatel püsinud stabiilsena. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013, Eesti Ornitoloogiaühing 2013.)

Vööt-põõsalinnu (*Sylvia nisoria*) haudepaare on Eestis hinnanguliselt 5000 – 10 000 (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013, Eesti Ornitoloogiaühing 2013). Vööt-põõsalind asustab põõsasniite, mitmesuguseid võsasid ja põõsastikke, kadastikke, kohati ka rabavõsasid. Sageli leidub teda samas elupaigas, kus punaselg-õgijat. Eestis on vööt-põõsalind ebahühtlaselt levinud harv kuni harilik haudelind, sagedam Lääne-Eestis ja läänesaartel.

Mudatilder (*Tringa glareola*) on Eestis suurtes soodes esinev haudelind, kes vajab maaparandusest mõjutamata ulatuslikke rabasid ja siirdesoid. Hinnanguliselt on Eestis 3000–4000 mudatildripaari. Liigi arvukus on viimastel aastatel püsinud stabiilsena. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013, Eesti Ornitoloogiaühing 2013.)

Punajalg-tilder (*Tringa totanus*) on märgade ja niiskete alade lind. Heaks elupaigaks talle on mereäärsed soolaksood, madalsood ja rabad. Ta on levinud lind ka niisketel heinamaadel ja luhtadel. Hinnanguliselt on Eestis 5000–7000 paari punajalg-tildrit, kuid nende arvukus väheneb. Eestis võib teda kohata eeskätt rannikualadele jäävatel luhtadel ja niitudel. Ka sisemaa veekogudega külgnevad heinamaad on sellele liigile sobivaks elupaigaks. Punajalg-tildrit võib meil kohata aprillist oktoobrini.

Mustsaba-vigle (*Limosa limosa*) on Eestis kohati levinud haudelind, kes asustab soid, ranna- ja luhaniite. Liigi arvukus on olnud kõikuv ja pigem väheneb, sinne asurkond on kriitiliselt kahanenud niitudel ja kasvanud soodes. Aastatel 2003–2008 oli Eestis hinnanguliselt 500–700 mustsaba-vigle haudepaari. Eesti asurkonda ohustab pesitsusaladel elupaikade kehv

seisund ja pesarüüste ning häirimine. Talvitusajaladel ja rändeteel on ohuks elupaikade kvaliteedi langus ja hävimine. Teadmata, ent potentsiaalselt suur on putukamürkide ja keskkonnareostuse mõju. Mustsaba-vigle kaitse-eesmärgiks järgmise viie aasta jooksul on liigi säilimine haudelinnuna nii soodes kui ka niitudel koguarvukusega vähemalt 400 paari, tähtsaimate elupaikade kvaliteedi säilitamine vähemalt praegusel tasemel ning olulise kaitsekorraldusliku info kogumise alustamine. Pikaajaliselt on eesmärk saavutada liigi arvukuseks vähemalt 770 paari, kõigi olulisimate elupaikade säilimine, kaitsekorraldusliku info olemasolu ning liigi rändeteede ja talvituspaikade kaitse rahvusvahelises koostöös. Nende eesmärkide täitmiseks on esmatähtis elupaikade hooldus ja taastamine nii soosaladel (eelkõige veerežiimi taastamine) kui ka niidualadel (eelkõige majandamise kvaliteedi tõstmine). (Mustsaba-vigle (*Limosa limosa*) kaitse tegevuskava, H. Pehlak 2012.)

Punaselg-õgija (*Lanius collurio*) on meil üldlevinud ja arvukas haudelind. Punaselg-õgijad eelistavad avamaastikke, kus jahti pidada, ja tihnikuid, kuhu pesa rajada. Eestis on ligikaudu 40 000 – 60 000 haudepaari, kuid aastatel 1980–2012 on arvukus mõõdukalt vähenenud (10–50%) (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013, Eesti Ornitoloogiaühing 2013).

Hallõgija (*Lanius excubitor*) on ohulähedane linnuliik, kelle peamised ohutegurid on soode kuivendamine ja turbavõtmine ning muud põhjused (kliimamuutused, introductseerimine, ristumine, muutused väljaspool Eestit jne) (eElurikkus; elurikkus.ut.ee/). Hinnanguliselt on Eestis 300–500 hallõgijapaari. Liigi arvukus on viimastel aastatel olnud stabiilne. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013, Eesti Ornitoloogiaühing 2013.)

Suurkoovitaja (*Numenius arquata*) on üle Eesti hajusalt levinud haudelind, kes asustab mitmesuguseid avamaastikke (jõeluhad, rannaniidud, põllumajandusmaastik, aga ka lagerabad ja sood) ning puudub vaid piirkondadest, kus valdavad suured metsamassiivid. Viimase arvukushinnangu kohaselt võiks Eesti alal pesitseda 3000–5000 paari suurkoovitajaid, Eesti asurkond moodustab ca 7% Euroopa asurkonnast (Suurkoovitaja (*Numenius arquata*) kaitse tegevuskava eelnõu, J. Eltsi ja R. Marja 2013).

Kiivitaja (*Vanellus vanellus*) on Eestis üldlevinud ja tavaline põldude, niitude ja soode haudelind. Kiivitajad on Eestis ühed varaseimad saabujad, kes lendavad siia juba märtsis. Pärast pesitsemist lahkub suurem osa neist pesapaikadelt umbes juuli lõpus, mereäärsetel aladel võib neid kohata oktoobri lõpuni. Kiivitajaid pesitseb Eestis 40 000 – 60 000 paari ja nende arvukus suureneb.

Valgeselg-kirjurähn (*Dendrocopos leucotos*) on Eestis väikesearvuline vanu lehtmetsi eelistav haudelind, kes sõltub rohkest surnud puidu olemasolust. Hinnanguliselt on Eestis 3000–6000 paari valgeselg-kirjurähni. Liigi arvukus on viimastel aastatel püsinud stabiilsena. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013, Eesti Ornitoloogiaühing 2013.)

Hallpea-rähn (*Picus canus*) on Eestis väikesearvuline vanu lehtmetsi eelistav haudelind. Hinnanguliselt on Eestis 3000–5000 hallpea-rähnipaari. Liigi arvukus on viimastel aastatel püsinud stabiilsena. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013, Eesti Ornitoloogiaühing 2013.)

Öösorr (*Caprimulgus europaeus*) on Eestis vaeseid männikuid, eelkõige siirdesoo- ja rabametsi eelistav haudelind. Hinnanguliselt on Eestis 10 000 – 20 000 öösorripaari. Liigi arvukus on viimastel aastatel vähenenud. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013, Eesti Ornitoloogiaühing 2013.)

Hoburästas (*Turdus viscivorus*) on Eestis vanu madalaboniteedilisi männikuid eelistav üldlevinud haudelind. Hinnanguliselt on Eestis 24 000 – 35 000 hoburästapaari. Liigi arvukus on viimastel aastatel püsinud stabiilsena. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013, Eesti Ornitoloogiaühing 2013.)

Laanepüü (*Tetrastes bonasia*) on Eestis kõikjal suurtes metsamassiivides esinev haudelind, kes eelistab eelkõige vanu puistuid. Hinnanguliselt on Eestis 30 000 – 60 000 laanepüüpaari. Liigi arvukus on viimastel aastatel vähenenud. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013, Eesti Ornitoloogiaühing 2013.)

Linnudirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus – linnudirektiivi eesmärk on kaitsta kõiki linde tapmise ja püüdmise eest, piirata lindude küttimist ja nendega (samuti nende kehaosade ning neist valmistatud esemetega) kaubitsemist. Direktiiv teeb kohustuslikuks moodustada üleeuroopaliselt ohustatud liikide ja rändliikide elupaikade kaitseks spetsiaalsed linnualad. Linnudirektiivi artikli 4 punkti 2 kohaselt on liikmesriikidel kohustus rakendada direktiivi lisades nimetatud regulaarselt esinevate rändlinnuliikide, eelkõige nende liikide pesitsus-, sulgimis- ja talvitusalaade ning rändepeatuspaikade kaitseks erimeetmeid, mis tagaksid nende liikide säilimine ja paljunemine nende levikualal. Kuna moodustatav Avaste looduskaitseala on oluline peatus- ja puhkepaik rändlindudele, siis kaasneb sellega Eesti riigil kohustus rakendada meetmeid oluliste rändlindude peatus-, sulgimis- ja toitumispaiakade säilitamiseks. Looduskaitseala moodustamine on selle kohustuse täitmiseks parim võimalus.

Liigid kelle rändepeatus- ja pesitsuspaika kaitstakse, on järgmised: kaljukotkas (*Aquila chrysaetos*), väike-konnakotkas (*Aquila pomarina*), öösorr (*Caprimulgus europaeus*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), välja-loorkull (*Circus cyaneus*), soo-loorkull (*Circus pygargus*), valgeselg-kirjurähn (*Dendrocopos leucotos*), väikepistrik (*Falco columbarius*), rohunepp (*Gallinago media*), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), sookurg (*Grus grus*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), hallpea-rähn (*Picus canus*), rüüt (*Pluvialis apricaria*), vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*), teder (*Tetrao tetrix*), metsis (*Tetrao urogallus*), laanepüü (*Tetrastes bonasia*), mudatilder (*Tringa glareola*), mustsaba-vigle (*Limosa limosa*), suurkoovitaja (*Numenius arquata*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), kiivitaja (*Vanellus vanellus*) ja hoburästas (*Turdus viscivorus*).

Loodusdirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus – loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud elupaigatüüpe ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Direktiivi artikli 6 punkti 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks kaitsemeetmed, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele nõudlustele. Avaste looduskaitseala jääb täies ulatuses Avaste loodusala. Avaste loodusala on kohustus kaitsta elupaigatüüpe kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210), sinihelmikakooslused (6410), rabad (7110*), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*).

Avaste loodusala läbi viidud täiendava elupaigainventuuri ning kaitse-eeskirja eelnõu ekspertiisi tulemusena tehakse ettepanek Avaste loodusala kaitse-eesmärkide korrigeerimiseks. Täpsustatud andmete kohaselt ei ole Avaste loodusala kadastike (5130) ja loopealsete (6280*) elupaigatüüpe. Nimetatud elupaigatüübid on varasemalt valesti määratud. Vastavalt eksperdiarvamusele ei ole loodusala kooslusi, mis vastaksid eelnimetatud elupaigatüüpide tingimustele. Eespool nimetatud elupaigatüüpide asemel on elupaigatüüp vanad loodusmetsad (9010*) ja soovikumetsad. Avaste loodusala kaitse-eesmärkide korrigeerimise ettepanekust lähtudes ei seata nimetatud elupaigatüüpe Avaste looduskaitseala kaitse-eesmärkideks, kuna

neid alal ei esine. Elupaigatüüp nokkheinakooslused (7150) on kaasnevaks elupaigatüübiks rabadele ja siirdesoodetele, mistõttu antud juhul ei arvestatud eksperdi ettepanekuga kaotada see elupaigatüüp kaitse-eesmärkide hulgast.

2.2. Loodusobjekti kaitse alla võtmise otstarbekus

Avaste looduskaitseala moodustatakse olemasoleva Avaste looduskaitseala, vana kaitsekorruga kaitseala Kesu raba, Avaste hoiuala ja Avaste merikotka püsielupaiga põhjal, liites need ühe kaitsekorruga kaitsealaks. Kaitseala piiri korrigeeritakse nii, et alale jääksid võimalikult kompaksetena kaitse-eesmärkidena loetletud liikide elupaigad. Kaitseala moodustatakse ning kaitsekorda ja kaitstava loodusobjekti tüüpi muudetakse, et tagada paremini Avaste soo ja Kesu raba, neid ümbritsevate metsa- ja pärändkoosluste ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse. Looduskaitsealale jäävad kooslused moodustavad ühtse terviku ja seetõttu on otstarbekas, et kogu alal on ka ühtne kaitsekord. Kokku kehtib moodustatava Avaste looduskaitsealale jääval alal neljast õigusaktist tulenev kaitsekord. Looduskaitseala moodustamisega soovitakse üksteisega piirnevad alad koondada üheks terviklikuks kaitsealaks.

Madalsoode ja rabade linnustiku 2011. aasta seire aastaaruande põhjal loendati Avaste soos järgmisi pesitsevate linnuliikide paare: metskiur 341, salu-lehelind 214, pruunselg-põõsalind 157, metsvint 151, sookiur 147, rootsiitsitaja 147, tikutaja ehk taevasikk 119, kadakatäks 87, kägu 48, punaselg-õgija 42, võsa-ritsiklind 37, teder 31, sookurg 17, võõtpõõsalind 16, karminleevike 10, suurkoovitaja 10, soo-loorkull 9, aed-põõsalind 8, roo-loorkull 5, mustsaba-vigle 4, peoleo 4, hallõgija 2, musträstas 2, rästas-roolind 1, piilpart 1, käosulane 1, väänkael 1, hall-kärbsenäpp 1, rooruik 1, väike-põõsalind 1, laulurästas 1. Sama aruande põhjal loendati järgmisi Kesu rabas pesitsevate linnuliikide paare: metskiur 232, põldlõoke 66, sookiur 60, metsvint 46, rüüt 41, kägu 22, mustsaba-vigle 15, salu-lehelind 15, kiivitaja 15, mudatilder 13, teder 12, suurkoovitaja 11, tikutaja e. taevasikk 9, kadakatäks 9, rootsiitsitaja 8, punajalg-tilder 8, hoburästas 8, punaselg-õgija 7, hallõgija 6, sookurg 5, väikelehelind 3, punarind 2, must-kärbsenäpp 2, mets-lehelind 2, pruunselg-põõsalind 2, väike-põõsalind 2, vainurästas 2, musträstas 2, laulurästas 2, piilpart 1, sõtkas 1, öösorr 1, karminleevike 1, siisike 1, soo-loorkull 1, ronk ehk kaaren 1, talvike 1, pasknäär 1, kalakajakas 1, linavästri 1, käblik 1. Seiretulemused näitavad, et tegu on linnustiku poolest mitmekesise soosalaga, sest alal on esindatud nii kaitsealused kui ka tüüpilised linnuliigid. Avaste soo on ka üks väheseid paiku Eestis, kus rabaliigina tuntud hallõgija on asunud pesitsema siirdesoodes.

Keskkonnaregistri järgi on Avaste looduskaitseala territooriumil järgmised I kaitsekategooriasse kuuluvate liikide elupaigad: kolm merikotka pesapaika, üks kaljukotka pesapaik, üks väike-konnakotka pesapaik ning ühe väikepistriku paari sigimis- ja toitumisala. II kaitsekategooria liikide elupaikadest on alal kaks kanakulli pesakohta ja alal pesitseb 25 paari mustsaba-viglesid. Lisaks on alal kaks rohunepi elupaika, kaks valgeselg-kirjurähni pesitsuselupaika, üks laanerähni pesitsuselupaik ja üks metsisemäng ühe kukega. III kaitsekategooria liikidest on kaitsealal kaks tedremängu, neist üks 89 kukega ja teine 27 kukega. Keskkonnaregistri andmetel pesitseb kaitsealal veel III kategooria liikidest 3 paari väike-kärbsenappe, 3 paari väänkaelu, 1 paar nõmmelõokesi, 24 paari sookurgi, 2 paari täpikhuike, 8 paari hallõgijaid, 49 paari punaselg-õgijaid, 10 paari soo-loorkulle, 3 paari välja-loorkulle, 4 paari roo-loorkulle, 28 paari suurkoovitajaid, 2 paari laanepüüsid, 13 paari hoburästaid, 18 paari võõtpõõsalinde, 47 paari rüütasid, 12 paari mudatildreid, 7 paari punajalg-tildreid, 1 paar hallpea-rähne, 1 paar rooruiki ja 1 paar öösorre. Keskkonnaregistri andmetel on kaitsealal tuvastatud ka III kaitsekategooria kahepaikse rabakonna (*Rana arvalis*) elupaik. Kaitsealuste liikide suur hulk ja mitmekesisus näitab ala tähtsust kaitsealuste liikide elupaigana. Eksperdi sõnul tuleb loodavat Avaste looduskaitseala pidada mitte üksnes Tuhu-

Kesu linnuala oluliseks osaks, vaid ka siirde- ja madalsoolinnustiku etalonlaks kogu Eestis ja Läänemere regioonis.

Kaitseala territooriumi pindalast moodustavad kaitse-eesmärgiks seatud loodusdirektiivi elupaigatüübid 77%. Kaitseala kõige väärtuslikumad elupaigatüübid on rabad (Kesu raba), liigirikkad madalood ning siirde- ja õõtsiksood (Avaste soo), mis moodustab kaitseala pindalast 62%. Metsa elupaigatüübid moodustavad kaitseala pindalast 15%. Metsaelupaigatüüpidest on Avaste looduskaitsealal esindatud siirdesoo- ja rabametsad (197 ha, mis moodustab 2,3% kaitseala pindalast), soostuvad ja soo-lehtmetsad (987,5 ha, mis moodustab 11,2% kaitseala pindalast), vanad loodusmetsad (64,8 ha, mis moodustab 0,7% kaitseala pindalast) ja vanad laialehelised metsad (54,2 ha, mis moodustab 0,6% kaitseala pindalast). Elupaigatüüp kuivad niidud lubjarikkal mullal hõlmab kaitsealast 4,2 ha, mis moodustab kaitseala pindalast 0,04% ning sinihelmikakooslused hõlmavad kaitsealast 32,3 ha, mis moodustab kaitseala pindalast 0,4%.

Kaitsealal kasvab mitu riikliku kaitse all olevat taimeliiki, eelkõige käpalised: kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*), harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*), vööthuul-sõrmkäpp (*Dactylorhiza fuchsii*), soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*), suur käopõll (*Listera ovata*), kõdu-koralljuur (*Corallorhiza trifida*), kahelehine käokeel (*Platanthera bifolia*). Lisaks kasvavad kaitsealal riikliku kaitse all olevatest taimedest: harilik porss (*Myrica gale*), kuninga-kuuskjalg (*Pedicularis sceptrum-carolinum*), eesti soojumikas (*Saussurea alpina* subsp. *esthonica*), lodukannike (*Viola uliginosa*), siberi võhumõök (*Iris sibirica*) ning metsõunapuu (*Malus sylvestris*), samuti lääne-mõõkrohu (*Cladium mariscus*) esinemise kohta alal.

Keskkonnaregistris olevaid liike laanerähn, väike-kärbsenäpp, täpikhuik ja rabakonn ei ole nimetatud kaitse-eesmärgidena väikese arvukuse või ala kohta käivate arvukuse andmete ebapiisavuse tõttu. Ebatavalise elupaiga ja väikese arvukuse tõttu pole kaitse-eesmärgina nimetatud väänkaela, nõmmelõokest ja rooruika.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kaitseala tüübiks on valitud looduskaitseala, kuna kaitsealal on kaitse-eesmärkideks riikliku kaitse all olevate liikide elupaikade, üleeuroopaliselt kaitstavate liikide ja elupaigatüüpide ning Avaste soo ja Kesu raba kaitsmine ökoloogilise tervikuna. Looduskaitseaduse § 27 kohaselt moodustatakse looduse säilitamiseks, kaitsmiseks, taastamiseks, uurimiseks ja tutvustamiseks looduskaitsealad. Kuna alal esinevad koos mitmed erinevad loodusväärtused, siis ei ole püsielupaiga moodustamine otstarbekas, kuna see moodustatakse peamiselt kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitseks ja sellega jääksid kooslused osaliselt kaitseta. Samuti ei sobi alale hoiuala kaitsekord, sest see ei võimalda rakendada piiranguid, mis on ala kaitse-eesmärgiks olevate liikide (ja seega kogu kaitstava ala) soodsa seisundi saavutamiseks ja säilitamiseks vajalikud, näiteks jahipidamise ja inimeste kaitsealal viibimise eesmärgipärane piiramine.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välispiir ja vööndite piirid

Kaitseala piiritlemisel on lähtutud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ja ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud peamiselt selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (eritasandilised teed, mõõdistatud maaüksused, kraavid jne). Kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid.

Kavandataval Avaste looduskaitsealal on kuus sihtkaitsevööndit ja kaks piiranguvööndit. Kaitseala pindala on 8840,9 ha. Sellest 29,7 ha on Parasmaa ja 57 ha Sõõrike piiranguvöönd,

34,8 ha Soontagana, 57,2 ha Kojastu, 170,6 ha Parasmaa, 241,3 ha Mangu, 3640,3 ha Kesu ja 4610,1 ha Avaste soo sihtkaitsevöönd. Kaitseala moodustamisega läheb 1046,8 ha pindalaga Avaste hoiuala kaitseala koosseisu. Sellest 922,4 ha hakkab kuuluma Kesu sihtkaitsevööndisse ja 44,2 ha Sõõrike piiranguvööndisse, lahustükk pindalaga 74,7 ha hakkab kuuluma Avaste soo sihtkaitsevööndi koosseisu. Lahustükk liidetakse Avaste soo sihtkaitsevööndiga, sest kaitsekorralduslikult on mõlemad tükid ühesuguse kaitsevajadusega ja lahustükil olevad elupaigatüübid on ka Avaste soo sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärgiks. Lahustükil asuvad metsaelupaigatüübid on vanad loodusmetsad (9010*) ning potentsiaalsed siirdesoo- ja rabametsad (91D0*), mille säilimiseks on vajalik vältida sel alal metsa majandamist. Selleks on sobivaim sihtkaitsevööndi kaitsekord, mis keelab alal majandustegevuse, kuid tagab maaomanikule 100% maamaksusoodustuse (hoiualal on see 50%). Kompensatsioonimehhanisme ja kaitstavaid väärtusi arvestades oleks hoiuala režiim ebaproportsionaalselt range metsaelupaigatüüpide kaitseks. Kesu sihtkaitsevööndisse hakkab kuuluma ka peaaegu kogu Kesu sookaitsealale (hetkel piiranguvööndi režiim) jääv ala pindalaga 2156,6 ha (kaitse alt jääb välja 1,8 ha, millel puudub kaitseväärtus) ja peaaegu kogu ulatuses Naravere väike-konnakotka püsielupaik. Senisest Naravere väike-konnakotka püsielupaigast jääb kaitse alt välja 0,57 ha põllumaad, millele sihtkaitsevööndi kaitsekorra määramine oleks ebaproportsionaalne. Avaste merikotka püsielupaik, kus kehtib sihtkaitsevööndi kaitsekord, hakkab kuuluma peaaegu terves ulatuses Kojastu sihtkaitsevööndisse (kaitsealalt välja jääb 3,2 ha kraavitatud endist põllumaad, millel puudub otsene kaitseväärtus). Olemasoleva Avaste looduskaitseala Mihkle piiranguvööndi osa arvatakse kaitsealalt välja kaitseväärtuse puudumise tõttu. Varem Avaste looduskaitsealale jäänud sihtkaitsevöönditest 5,1 ha läheb Parasmaa piiranguvööndi koosseisu ja ülejäänud sihtkaitsevööndid kogupindalaga 5193,3 ha jäävad endiselt sihtkaitsevööndi kaitsekorraga. Varem kaitse all olnud aladele liidetakse rabade servadesse jäävad alad (418 ha), kus on esindatud ohustatud liigid ja kaitset vajavad elupaigatüübid. Kesu sookaitseala servades leidub väga kõrge esinduslikkusega liigirikkaid madalsoid (7230) ning III kaitsekategooria taimeliikide soo-neiuvaip, harilik käöraamat ja siberi võhumõök kasvukohti. Lisaks jäävad liidetud aladele II kaitsekategooria linnuliigi mustsaba-vigle ja I kaitsekategooria linnuliigi väike-konnakotka pesitsuspaigad ning mitme III kaitsekategooria linnuliigi (näiteks teder, sookurg, rüüt) elupaigad. Olemasoleva Avaste looduskaitseala servades leidub III kaitsekategooria taimeliigi harilik porss kasvukohad ning II kaitsekategooria linnuliikide rohunepp, valgeselg-kirjurähn ja laanerähn ning I kaitsekategooria linnuliikide merikotkas ja väikepistik pesitsuspaigad. Lisaks leidub Avaste looduskaitseala põhjapoolsetel servaaladel väga kõrge esinduslikkusega soostuvaid ja soo-lehtmetsi (9080*). Kõik nimetatud servaaladele jäävad väärtused, mis varem kaitse all olnud aladele liidetakse, on nimetatud ka kaitseala kaitse-eesmärkideks. Kaitse alla lisanduvast alast 143,1 ha on eraomandis (34,23% kaitsealale lisanduvast alast; sellest piiranguvööndis 15,27 ha ja sihtkaitsevööndis 127,83 ha), 252,6 ha riigiomandis (60,43% kaitsealale lisanduvast alast) ja 22,3 ha katastrisse kandmata maad (5,34% kaitsealale lisanduvast alast). Kaitse alt arvatakse välja 59,6 ha riigimaad, 11,5 ha eramaad ja 2,9 ha katastrisse kandmata maad, kus ei esine kaitset vajavaid loodusväärtusi. Kogu Avaste looduskaitsealale jääb eramaid 293,2 ha (~3,32%), riigimaid 8516,5 ha (~96,33%), katastrisse kandmata maid 31,2 ha (~0,35%).

Kaitseala välispiiri määramisel lähtuti sellest, et kaitstavad väärtused – eelkõige soo- ja rabakooslused – paikneksid tervikuna kaitsealal. Piiritlemisel lähtuti suuresti olemasolevate loodusala, linnuala, hoiuala, kaitsealade ja püsielupaikade ning maaüksuste piiridest. Kaitseala piiritlemiseks kasutati põhikaardil olevaid objekte, mis on looduses kergelt tuvastatavad: kraave, teid, radu, metsasihte, kõlvikute piirjooni. Kaitseala välispiirile jäävad metsasihid jäeti kaitsealalt välja. Piiri moodustamisel mööda kraavi serva lähtuti Avaste loodusala kaitsekorralduskavas esitatud veerežiimi taastamistöde soovist. Piiril asuvad kraavid, mis peavad jääma hooldatuks ja toimima edasi, jäeti kaitseala piirist väljapoole ning looduslikul

teel kinni kasvavad kraavid, suletavad kraavid ja Avaste kraav, millel on vajalik loodusliku voolusängi taastamine, jäeti kaitsealale. Oti maaüksusel (88401:004:0220) on piir seatud nii, et kaitsealale jääks Avaste oja, millel plaanitakse veerežiimi taastamistöid. Piiri moodustamisel lähtuti esmajärjekorras põhikaardile kantud objektidest, nende puudumisel maakatastri kaardikihile kantud maaüksuste piiridest. Kuna erinevate maakondade maaüksuste kaardikihid on pisut nihkes nii üksteise kui ka põhikaardi suhtes, esineb välispiiril kohti, kus maaüksuste kaardikihi kohaselt jääb mõnest maaüksusest kaitsealale vaid kitsas riba või nurk. Kaitseala läänenurgas on jäetud kaitsealalt välja maaüksused, kus ei esine loodusväärtusi või on nende esinduslikkus madal, mistõttu nende kaitse pole otstarbekas. Mõttelisi sirgeid on kasutatud ühendamaks maaüksuseid või kraave ning järgmiste koordinaadipunktide vahel:

X= 509 124,064, Y= 6 509 910,037 ja X= 509 138,711, Y= 6 509 899,100;

X= 509 254,416, Y= 6 509 726,934 ja X= 509 439,203, Y= 6 509 706,852;

X= 512 817,477, Y= 6 506 073,828 ja X= 512 818,753, Y= 6 506 002,427;

kraavi ots ja X= 513 569,073, Y= 6 504 975,386;

maaüksuste nurk ja X= 520 268,684, Y= 6 506 035,664;

maaüksuste nurk ja X= 519 160,216, Y= 6 501 590,739;

X= 515 165,428, Y= 6 500 217,290 ja maaüksuste nurk;

metsasihi ots ja X= 505 248,695, Y= 6 504 422,381.

Eksperdi soovitusel arvatakse kaitsealalt välja Avaste soost põhja pool asuv ala Märjamaa metskond 156 maaüksusel, kus on tegemist avakraavitusega soo-uudismaaga, mille põhjaosa on nüüdseks üleni võsastunud, lõunapoolel leidub 5–8-meetrine võsariba esialgu vaid piki kraave. Nende vahele jäävad hüljatud kultuurniidukooslused ei ole kunagi vastanud loodusdirektiivi I lisa elupaigatüübile 6510. Ühtki ohustatud või kaitstavat taime- ja loomaliiki selle alaga teadaolevalt seotud pole. Alal puudub ka puhverdav funktsioon, sest kaitstavaid sookooslusi puhverdavad uudismaast edelasse jäävad siirdesookaasikud ja -männikud. Ekspert on soovitanud kaitseala poolitav Parasmaa–Avaste tee arvata Parasmaa piiranguvööndisse, et tagada tee hooldamine. Tegemist on väikese teega, mis vastavalt Koonga Vallavolikogu 26. septembri 2013 otsusele nr 33 on kantud Koonga valla kohalike teede nimekirja. Väheste kasutuse ja hooldamise tõttu on kõnealusel teel väike mõju ümbritsevatele kooslustele ning seetõttu pole vajalik teed kaitsealasse jätta. Kaitseala on piiritletud tee servas asuvate maaüksuste piiride järgi. Meelise maaüksuse piiriprotokolli kohaselt kulgeb maaüksuse piir piiripunktide 43-44 vahel piki tee serva (tee teljest 4 m), mistõttu on kaitseala piir Meelise maaüksuse ulatuses moodustatud põhikaardil oleva tee keskteljest 4 meetri kaugusele. Koonga valla soovil on kaitsealast välja arvatud ka Sõõrike tee, mis muidu jääks Kesu sihtkaitsevööndisse. Teede välja jätmine kaitsealast vähendab nii kohaliku omavalitsuse kui ka kaitseala valitseja halduskoormust. Samas ei kahjusta teede kaitsealalt välja jätmine ja hooldamine kaitsealal olevaid loodusväärtusi.

Kojastu sihtkaitsevööndi põhja- ja läänepiir ühtib kaitseala välispiiriga, lõuna- ja idapiir kulgeb mööda maaüksuste piire.

Soontagana sihtkaitsevööndi piiritlemiseks on kasutatud põhikaardile kantud kõlvikute ja koosluste piire, radu (jäävad vööndisse), kraave (jäävad vööndisse) ja kahe punkti vahelisi sirgeid. Mõttelisi sirgeid kasutati järgmiste koordinaadipunktide vahel:

X= 509 315,340, Y= 6 502 475,590 ja X= 509 390,244, Y= 6 502 554,057;

X= 509 403,590, Y= 6 501 894,571 ja kraavide ristumiskoht;

kraavi nurk ja X= 510 011,158, Y= 6 501 536,907.

Avaste soo sihtkaitsevööndi piir ühtib suures osas kaitseala välispiiri ja Kojastu sihtkaitsevööndi piiriga. Muus osas on piiritlemisel kasutatud kraave ja radu (jäeti vööndist välja), maaüksuste piire ning kahe punkti vahelisi sirgeid. Avaste soo sihtkaitsevööndi ja

Parasmaa sihtkaitsevööndi külgnemiskohal katastrisse kandmata maal (Parasmaa küla Mäe maaüksusest põhja pool) on vööndid piiritletud mõtteliste sirgetega, mis järgivad sookoosluste ning istutatud okaspuupuistu vahele jäävat piirjoont, mida põhikaardile märgitud pole, kuid on nähtav ortofotol. Mõttelisi sirgeid on kasutatud järgmiste punktide vahel: maaüksuse nurk ja punkt koordinaatidega $X= 513\ 515,935$, $Y= 6\ 502\ 875,304$;

pinnastee äär ja $X= 513\ 306,735$, $Y= 6\ 502\ 956,338$;

$X= 513\ 306,735$, $Y= 6\ 502\ 956,338$ ja $X= 513\ 260,310$, $Y= 6\ 502\ 884,487$;

$X= 513\ 260,310$, $Y= 6\ 502\ 884,487$ ja $X= 513\ 218,539$, $Y= 6\ 502\ 854,066$;

$X= 513\ 218,539$, $Y= 6\ 502\ 854,066$ ja $X= 513\ 165,076$, $Y= 6\ 502\ 964,284$;

$X= 513\ 165,076$, $Y= 6\ 502\ 964,284$ ja $X= 513\ 224,555$, $Y= 6\ 503\ 086,191$;

$X= 513\ 224,555$, $Y= 6\ 503\ 086,191$ ja $X= 513\ 258,834$, $Y= 6\ 503\ 103,672$;

$X= 513\ 258,834$, $Y= 6\ 503\ 103,672$ ja $X= 513\ 266,780$, $Y= 6\ 503\ 133,184$;

$X= 513\ 266,780$, $Y= 6\ 503\ 133,184$ ja $X= 513\ 204,577$, $Y= 6\ 503\ 171,097$;

$X= 513\ 204,577$, $Y= 6\ 503\ 171,097$ ja $X= 513\ 259,289$, $Y= 6\ 503\ 317,749$;

$X= 513\ 259,289$, $Y= 6\ 503\ 317,749$ ja $X= 513\ 304,238$, $Y= 6\ 503\ 299,135$;

$X= 513\ 304,238$, $Y= 6\ 503\ 299,135$ ja $X= 513\ 332,388$, $Y= 6\ 503\ 312,983$;

$X= 513\ 332,388$, $Y= 6\ 503\ 312,983$ ja $X= 513\ 341,468$, $Y= 6\ 503\ 344,992$;

$X= 513\ 341,468$, $Y= 6\ 503\ 344,992$ ja $X= 513\ 384,829$, $Y= 6\ 503\ 337,955$;

$X= 513\ 384,829$, $Y= 6\ 503\ 337,955$ ja $X= 513\ 413,660$, $Y= 6\ 503\ 379,726$;

$X= 513\ 413,660$, $Y= 6\ 503\ 379,726$ ja $X= 513\ 427,281$, $Y= 6\ 503\ 429,442$;

$X= 513\ 427,281$, $Y= 6\ 503\ 429,442$ ja $X= 513\ 386,872$, $Y= 6\ 503\ 435,799$;

$X= 513\ 386,872$, $Y= 6\ 503\ 435,799$ ja $X= 513\ 401,628$, $Y= 6\ 503\ 496,186$;

$X= 513\ 401,628$, $Y= 6\ 503\ 496,186$ ja $X= 513\ 430,006$, $Y= 6\ 503\ 529,104$.

Avaste soo ja Soontagana sihtkaitsevööndi piirnemiskohal on kasutatud piiritlemiseks ka kõlvikute piirjooni. Avaste soo sihtkaitsevööndi lahustüki piir ühtib kaitseala välispiiriga.

Parasmaa sihtkaitsevööndi piir ühtib kaitseala välispiiri ja Avaste soo sihtkaitsevööndi piiriga.

Kesu sihtkaitsevööndit laiendatakse võrreldes vana kaitsekorruga Kesu sookaitsealaga mitmel kinnistul. Laiendamise põhjuseks on asjaolu, et Kesu raba kaitse alla võtmise ajal tõmmati kaitseala piir mööda nõukogudeaegse maaomandi (metsamaa, kolhoosimaa) piire, arvestamata looduskoosluste tegelikke piire. Seetõttu jääb osa looduslikust rabas kaitse alt välja. Kesu sihtkaitsevööndi piiritlemisel kasutati maaüksuste piire, teid ja radu (jäävad vööndist välja), kraave (jäävad vööndist välja), kahe punkti vahelisi sirgeid ja metsasihte (jäävad vööndist välja). Mööda maaüksuste piire kaitsealast välja jäetud Sõõrike tee jagab Kesu sihtkaitsevööndi kaheks lahustükiks.

Mangu sihtkaitsevööndi piiritlemiseks on kasutatud pinnasteed ja rada (jäävad vööndist välja), metsasihte (jäävad vööndi sisse), põhikaardile kantud kõlvikute piirjooni, maaüksuste piire ja kahe punkti vahelisi sirgeid. Kahe punkti vahelist sirget kasutati järgmiste koordinaadipunktide vahel:

$X= 514\ 437,665$, $Y= 6\ 504\ 362,318$ ja $X= 514\ 809,440$, $Y= 6\ 504\ 350,604$;

$X= 514\ 924,919$, $Y= 6\ 502\ 634,751$ ning maaüksuse ja kraavi ristumiskoht;

metsasihi ots ja $X= 515\ 150,483$, $Y= 6\ 502\ 275,084$.

Piiranguvööndisse on jäetud alad, mis on olulised puhvrid ega sisalda väärtuslikke metsaelupaiku. Parasmaa piiranguvööndis on kavas kaitsealasse arvata Alt-Jüri maaüksus (33404:001:0004) ja katastrisse kandmata maa sellest vahetult loode pool. Laiendamise eesmärk on ida pool asuva kaljukotka pesapaiga puhverdamine – praegu jääb pesapuu kaitseala välispiirist vaid 260 m kaugusele. Samas on kaljukotkale kui kõige inimpelglikumale kotkaliigile vajalik kaitsetsoon raadiusega vähemalt 500 m. Vastavalt kaljukotka kaitse

tegevuskavale hõlmab kaljukotka pesitsemiseks kasutatav territoorium tuumalana 2 km raadiust ala ümber pesa ning kodupiirkonnana 5 km raadiust ala ümber pesa. Nimetatud maaüksuste lisamine kaitsealale on vajalik, sest varasem lageraie Alt-Jüri maaüksusel on juba ilmselt põhjustanud lageraiele järgneval aastal kotkapesas pesitsemise ärajäämise. Kaitsealasse arvamine võimaldab ka lõpetada nendel maadel ulukite lisaõõtmise, mis näib olevat piirneva metsisemängu hääbumise põhitegur. Parasmaa piiranguvööndi piiritlemiseks on kasutatud lisaks kõlvikute piirjooni, kraave (välispiiril asuvad kraavid jäävad vööndist välja, sihtkaitsevööndi ja piiranguvööndi piiril asuvad kraavid jäävad piiranguvööndisse), pinnasteid, radu ja metsasihte (jäävad vööndisse) ning maaüksuste piire.

Sõõrike piiranguvöönd on piiritletud mööda maaüksuste piire, põhikaardil märgitud kõlvikute piirjooni, kahe punkti vahelisi sirgeid ja kraave (välispiiril asuvad kraavid jäävad vööndist välja).

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevaid loodusväärtusi ning kaitseala tsoneeringu ja kaitse-eeskirja kohta koostatud eksperdiarvamust (Eerik Leibak).

Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal esinevate liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi ning on proportsionaalne saavutatavale efektile.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele (PS § 32). Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on PS §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb PS §-st 53. Tulenevalt PS §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja looduskaitseseaduse alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiollemuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise eesmärgiks on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine. Ühtlasi täidetakse direktiivist 92/43/EMÜ riigile tulenev kohustus tagada loodusväärtuste kaitse Natura 2000 võrgustiku alal. Neid eesmärke saab lugeda õiguspäraseks, kuna abinõud, mis soodustavad eesmärgi saavutamist, on õiguslikult sobivad: kaitseala moodustamine ja loodusväärtusi kahjustavate tegevustele piirangute seadmine aitab kaasa kaitseala eesmärkide täitmisele. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Eesti ja Euroopa loodusväärtuste säilimine on oluline eesmärk. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega ala loodusväärtused säilivad, loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad.

Turba kaevandamisalase ja metsamajandusliku ettevõtluse korral on teada risk, et tegevust ei saa võimaldada juhul, kui see kahjustab loodust või elukeskkonda. Ettevõtlusvabadus ei anna isikule õigust nõuda rahvusliku rikkuse ega riigi vara kasutamist oma ettevõtluse huvides. Omandiõigus ja ettevõtlusvabadus ei ole piiramatud õigused. Kaitse-eeskirjaga alale seatud eesmärk kaalub üles omandiõiguse ja ettevõtlusvabaduse riive.

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala jagatud kuueks sihtkaitsevööndiks ja kaheks piiranguvööndiks.

Uue kaitseala moodustamisega tunnistatakse kehtetuks Vabariigi Valitsuse 3. juuli 2001. a määrus nr 225 „Avaste looduskaitseala kaitse-eeskiri”, Rapla Maavalitsuse 20. oktoobri 1992. a määruse nr 97 „Objektide looduskaitse alla võtmine, nimetuse muutmine, pindalade ning uute pindalade kinnitamine” punkti 1 alapunkt 1.2 ja ENSV MN 25. mai 1981. a määruse nr 340 „Sookaitsealade moodustamise kohta” lisa nr 1 punkt 1. Keskkonnaministri 21.07.2010. a määruse nr 33 „Merikotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri” § 2 lõige 5 tunnistatakse kehtetuks eraldi määrusega. Need muudatused tehakse seetõttu, et asjassepuutuvate alade põhjal moodustatakse uus kaitseala – Avaste looduskaitseala ning kogu ala kohta hakkab kehtima ühtne kaitse-eeskiri. Kaitseala suhtes on keskse asendiga Avaste küla ja laiemalt tuntud nimi on ka Avaste soo. Seetõttu piisab, kui kujunev liitkaitseala jääb kandma Avaste looduskaitseala nime.

Seniste kaitstavate loodusobjektide piiride muutmiseks ja kaitsekorra uuendamiseks tunnistatakse kehtetuks Vabariigi Valitsuse 18. mai 2007. a määruse nr 154 „Hoiualade kaitse alla võtmine Pärnu maakonnas” paragrahvi 1 lõike 1 punkt 2. Samuti tunnistatakse kehtetuks määruse lisas esitatud Avaste hoiuala kaart.

Käesolev kaitse-eeskirja eelnõu ei reguleeri kaitsealal sõitmist veekogudel, kuna alal ei ole veekogusid, millel oleks võimalik ujuvvahendiga liigelda. Samuti ei reguleeri kaitse-eeskiri pilliroo ja adru varumist, sest alal ei kasva adru ning alal kasvav pilliroog on liiga hõre ja vähene, et sellel oleks majanduslikku tähtsust.

2.5.2. Kaitsekorra üldpõhimõtted

Kaitse-eeskirja kohaselt on inimestel lubatud kaitsealal viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi ning püüda kala, välja arvatud Kojastu sihtkaitsevööndis 15. veebruarist kuni 31. juulini ja Mangu sihtkaitsevööndis 1. veebruarist kuni 31. juulini. Liikumispiirang on kehtestatud selleks, et tagada metsistele, kaljukotkastele ja merikotkastele pesitsusaegne rahu.

Kaitsealal on lubatud jahipidamine, välja arvatud 1. veebruarist kuni 31. juulini. Jahipiirangu aja seadmisel on lähtutud Mangu sihtkaitsevööndi liikumispiirangu ajast, mis katab ajavahemiku metsise mängu algusest kuni merikotka poegade iseseisvumiseni, tagades nii pesitsusaegse rahu ka teistele kaitsealustele linnuliikidele. Linnujaht on keelatud kogu kaitsealal aasta läbi. Teiste jahilukite jahti pole liikumispiiranguvälisel perioodil keelatud, kuna see ei sea otseselt ohtu kaitseala linnustikku ega kahjusta olulisel määral ka muid kaitseala loodusväärtusi. Jahipidamisele ajalise piirangu rakendamine (lindude pesitsus- ja poegade kasvatamise perioodil) ja linnujahi keeld on vajalik, kuna linnustiku kaitse on kaitseala üks olulisemaid prioriteete. Kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta, säilitada ja tutvustada ökosüsteemselt Avaste sood ja Kesu raba, neid ümbritsevaid metsi, pärandkooslusi ja -maastikke ning kaitsealuseid liike ja nende elupaiku. Ühtlasi on Avaste looduskaitseala tulenevalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korraldusest nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 1 alapunktist 60 osa Natura 2000 võrgustikku jäävast Tuhu-Kesu linnualast. Kaitseala oluliseks kaitse-eesmärgiks on tagada lisaks pesitsevatele lindudele soodsad puhkamis- ja toitumistingimused ka rändel peatuvatele linnukogumitele. Linnujahiga kaasnev liikumine maastikul koos laskudega tekitavad arvestatavat häirimist, eriti juhul, kui jahisaagi tabamiseks kasutatakse linnukoera. Kuigi ka suur- ja muude ulukite jahiga kaasneb häirimine, siis arvestades senist jahipidamise praktikat oleks täielik jahikeeld ebaproportsionaalselt range. Jahieeskirja ja senise praktika kohaselt toimub suur- ja väikeulukite jaht peaaesjalikult sügisel ja talvel soo servades väljaspool pesitsusperioodi, kus häirimise mõju linnustikule on väiksem. Sõltuvalt aastast võib alal pesitsevatel liikidel esineda hiliseid järelkurnade pesakondi, mis ei pruugi linnujahi alguseks

olla veel lennuvõimelised ja iseseisvunud, mistõttu nii nende küttimine kui ka häirimine kaitsealal läheks vastuollu linnukaitse põhimõtete ja looduskaitseala üldise eesmärgiga. Linnujahi pidamine rahvusvahelisel linnualal takistaks otseselt ja oluliselt ala rahvusvahelise kaitsekohustuse täitmist.

Väljaspool lindude pesitsus- ja peatumisperioodi esineb alal jahilindudest vareslasi ja laanepüüd. Keskkonnaameti hinnangul puudub vajadus suhteliselt inimtühjas piirkonnas küttida vareslasi. Avaste looduskaitseala ala on üks valitud aladest, kus kaitstakse laanepüüd ettevaatusprintsibiil selleks, et liik ei satuks ohutegurite jätkuval toimimisel ohustatud liikide hulka (vastavalt LKS § 46 lg 3 p 1 ja § 48 lg 3). Jahiseaduse § 23 lg 1 kohaselt on jahipidamine ehk küttimine uluki jälitamine, püüdmine, tabamine või surmamine. Samas looduskaitseaduse § 55 lg 1 kohaselt kaitsealuse loomaliigi (laanepüü) isendi tahtlik surmamine, välja arvatud eutanaasia eesmärgil, on keelatud. Sama paragrahvi lõikeid 3 ja 9 arvestades on laanepüüd lubatud surmata üksnes erandkorras (ohutuse, olulise vara kahjustamise või õppe- ja teadusotstarbel). Laanepüü küttimine on lubatud looduskaitseaduse alusel ainult väljaspool selle liigi kaitseks määratletud ala (LKS § 55 lg 9). Seega puudub õiguslik alus lubada laanepüü küttimist selle liigi kaitseks määratletud alal.

Jahiulukid on peremehetu vara, ehk tegemist on eesti rahva ühisvaraga, mille kasutamist reguleeritakse jahiseaduse ja looduskaitseaduse alusel. Looduskaitseaduse kohaselt on kaitseala inimtegevusest puutumatu hoitav või erinõuete kohaselt kasutatav ala, kus säilitatakse, kaitstakse, taastatakse, uuritakse või tutvustatakse loodust ning kus üldreeglina (LKS § 30 ja § 31) on jahipidamine keelatud. Seetõttu ei saa olla õiguslikku ootust, et riik alati ja tingimusteta lubab jahiulukeid küttida igal pool. Looduskaitseadus jätab õiguse, mitte ei kohusta, lubada kaitsealadel jahipidamist.

Eksperdi arvamuse kohaselt tuleb välistada koprajaht Kojastu sihtkaitsevööndis ja veel konkreetsetes paikades, kus koprad on osa kraave tammitanud ning seega algatanud sookoosluste taastamise. Eksperdi arvamust pole määruse koostamisel siiski võimalik arvesse võtta, sest kinnitatud kaitsekorralduskava kohaselt on plaanis kraavid (eesvoolud) sulgeda, mistõttu lähikümnendil muutuvad need kraavid koprale ebasobivaks. Koprapäisude osa taassoostamise juures oleks marginaalne ja lühiajaline, mistõttu pole otstarbekas selle eesmärgiga koprajahti piirata.

Telkimine ja lõkke tegemine kaitsealal on lubatud ainult kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud ja tähistatud. Telkimine ja lõkke tegemine tuleb koondada selleks ettevalmistatud kohtadesse, et vältida sellega kaasnevat pinnase kahjustamist paikades, kus esineb väärtuslik elupaik või leidub kaitsealuseid liike. Kaitseala peamiseks külastussihtkohaks on Soontagana maalinn, kus on olemas ettevalmistatud telkimisala ja lõkkekohad. Sellega on tagatud piisavalt võimalusi telkimiseks ja lõkke tegemiseks kaitsealal

Kaitsealal on lubatud sõidukiga sõitmine teedel. Sõidukiga sõitmine väljaspool teid (seal hulgas ka sõitmine jalgratastega radadel) ja maastikusõidukiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud tegevustel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel, liinirajatiste hooldamiseks vajalikel töödel, metsa- või põllumajandustöödel ning muudel kaitse-eeskirjaga lubatud töödel. See piirang kehtestatakse alal esinevate elupaikade kahjustamise ja pinnasekahjustuste vältimiseks ning kaitsealal esinevate linnuliikide häirimise ärahoidmiseks. Erandid võimaldavad eri- ja hädaolukordades tegutsemist ning kaitsealal vajalikku tegevust.

2.5.3. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitseseaduse § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja kõlvikute sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detail- ja üldplaneeringut, lisasöötajahiulukeid, lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada lautrit või paadisilda, anda projekteerimistingimusi ja väljastada ehitusluba ning rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatist.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võtte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

2.5.4. Sihtkaitsevöönd

2.5.4.1. Sihtkaitsevööndi eesmärgid

Sihtkaitsevööndi kaitsereežiim on vajalik kaitseala eesmärkide saavutamiseks ja loodusväärtuste säilimiseks. Sihtkaitsevööndi režiim võimaldab tagada rabakoosluse loodusliku arengu. Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate looduslike koosluste ning kaitsealuste liikide elupaikade säilitamiseks ja taastamiseks.

Avaste soo ja Kesu sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsa- ja sooökosüsteemide, sealhulgas elupaigatüüpide ning kaitsealuste liikide kaitse ja soodsa seisundi säilimise tagamine üksnes loodusliku protsessina ning kahjustatud elupaikades nende looduslikkuse taastamine. Kaitstavad elupaigatüübid on rabad, siirdesoo- ja rabametsad, soostuvad ja soolehtmetsad, liigirikkad madalsood, siirde- ja õõtsiksood, vanad loodumetsad, nokkheinakooslused, sinihelmikakooslused ning vanad laialehised metsad.

Kojastu ja Mangu sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on seal esinevate kaitsealuste liikide ning nende elupaikade kaitse ja taastamine. Kaitstavad elupaigatüübid on soostuvad ja soolehtmetsad, vanad laialehised metsad, sinihelmikakooslused ning siirdesoo- ja rabametsad.

Parasmaa ja Soontagana sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on elustiku mitmekesisuse, pärandkoosluste ja maastikuilme säilitamine ning kahjustatud metsa- ja sooelupaikades nende looduslikkuse taastamine. Soontagana sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärgiks on lisaks eespool öeldule pärandkoosluste ja maastike ning nendega seotud pärandkultuuriväärtuste tutvustamine.

2.5.4.2. Lubatud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on lubatud rahvaürituse korraldamine, kusjuures rohkem kui 150 osalejaga rahvaürituse korraldamine Soontagana sihtkaitsevööndis ja rohkem kui 75 osalejaga rahvaürituse korraldamine teistes sihtkaitsevööndites on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul. Väikese osalejate arvuga rahvaürituste korraldamine ei tekita sihtkaitsevööndis olulist kahju, kuid osalejate arvu piiramine on vajalik liigse inimkoormuse ohjamiseks. Suur inimhulk võib kahjustada elupaiku ja pinnast, suurendada reostuskoormust ning häirida kaitsealuseid liike ka pesitsusvälisel perioodil. Peamine külastusobjekt on Soontagana sihtkaitsevööndisse jääv Soontagana maalinn koos telkimiskoha ja ööbimiseks mõeldud metsaonniga, mille suur külastatavus on tinginud erandi rahvaüritusel osalejate piirangus. Soontagana sihtkaitsevööndi moodustab ümbritsevast soost selgelt eristuv mineraalmaasaar, kus algsed biotoobid on juba tuhatkond aastat tagasi asendatud teisestega (linnamägi, rohuma, taluasemed; varem ka haritav maa ja taluõued). Seetõttu ei ole nimetatud vöönd tallamise ja külastuse suhtes nii tundlik kui teised sihtkaitsevööndid, mis hõlmavad sood, raba või häirimistundlike liikide elupaiku, ning Soontagana sihtkaitsevööndis korraldatavatel rahvaüritustel ei ole arvestatavat mõju ümbritsevatele sookooslustele.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud olemasolevate maaparandussüsteemide eesvoolude hoiutööd ja loodusliku veerežiimi taastamine, kaitseala või kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks rajatise püstitamine ja olemasolevate ehitiste, sealhulgas teede ja radade hooldustööd, välja arvatud Soontagana sihtkaitsevööndis, kus ehitiste hooldustööd on lubatud kaitseala valitseja nõusolekuta. Samuti on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud Parasmaa ja Soontagana sihtkaitsevööndis poollooduslike koosluste ilme ja liigikoosseisu tagamiseks vajalik tegevus ning koosluste kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile ning kõigis sihtkaitsevööndites on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks ja taastamiseks vajalik tegevus. Koosluste kujundamiseks ja kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalikud tegevused on näiteks soode taastamisel puurinde raadamine, kiviaedade puhastamine võsast ja kuldkinga elupaigas valgustingimuste optimeerimine.

Kaitseala valitseja võib lubada rajatiste rajamist, mis ei ohusta kaitse-eesmärkide saavutamist või mis on hädavajalikud. Seega on võimalik lubada kaitsealale nende rajatiste püstitamist, millel negatiivne mõju kaitseala loodusväärtustele puudub, näiteks paigaldada infotahvleid ja kaitseala tähised. Samuti võib tekkida vajadus rajada veerežiimi säilitavaid rajatise jms. Loodusliku veerežiimi taastamise vajadus ja ulatus kavandatakse kaitsekorralduskavaga vastavalt eespool kirjeldatud põhimõtetele (vt ptk „Vajalikud tegevused sihtkaitsevööndis”). Üldiselt on kaitsealal parimaks kaitsemeetmeks koosluste säilitamine ja kujunemine looduslike protsesside kaudu. Samas võib tekkida vajadus lubada märgala ja seda asustavate liikide elupaiga seisundi parandamise ja taastamise eesmärgil loodusliku veerežiimi taastamist. Olemasolevate maaparandussüsteemide eesvoolude hoiutööd lubatakse juhul, kui nende hooldamine ei avalda ulatuslikku negatiivset mõju ala loodusväärtustele ja see on vajalik, kui eesvoolu hooldamata jätmise tekitaks kahju väljaspool kaitseala piiri asuvatele aladele. Kaitseala valitsejale antud küsimuses kaalutusõiguse andmise eesmärgiks on leida kompromiss eesvoolu ja sellega seotud süsteemi toimimise ning loodusväärtuste kaitse vahel. Hooldustööde lubamisel hindab Keskkonnaamet ühelt poolt tegevuse potentsiaalset mõju ala loodusväärtustele, teisalt kaalub kas hooldamata jätmise tekitaks kahju väljaspool kaitseala asuvatele aladele. Eesvoolude hooldustööd, milleks on vajalik kaitseala valitseja nõusolek, on nt puittaimestiku raiumine, veejuhtme sügavuse ja põhjalaiuse taastamine sette eemaldamisega, truubi ja regulaatori settest puhastamine, truubiotsakute korrastamine ja voolutakistuse eemaldamine, välja arvatud kui voolusängist kõrvaldatakse voolutakistusena üksikuid esemeid, nagu langenud puud, suuremad kivid, prügi jne, samuti ei ole kaitseala valitseja nõusolekut

vaja rohttaimede ja peenvõsa niitmiseks. Samas on oluline, et ka nende tööde teostamisel arvestataks ala kaitse-eesmärgiga ning ei kahjustataks loodusväärtusi. Kaitseala valitseja nõusolekul hooldatavate ehitiste all on mõeldud ehitisi ehitusseaduse § 2 lõike 1 mõistes, st kaitseala valitseja võib lubada hooldustöid teedel, radadel, taliteedel, metsasihtidel, hoonetel jms objektidel. Ehitiste hooldustööde puhul on tehtud erand Soontagana sihtkaitsevööndile, kus paikneb kaitseala peamine turismitaristu. Taristu hooldamiseks vajalik igakordne kooskõlastus suurendaks halduskoormust nii kaitseala valitsejal kui ka hooldustöid tegeval Riigimetsa Majandamise Keskusel. Kuna turismitaristu hooldustingimused on kirja pandud kaitsekorralduskavasse, siis nendest kinnipidamisel pole lisakooskõlastamise nõue vajalik, mistõttu kaitse-eeskirjaga see erand ka tehakse.

2.5.4.3. Vajalikud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndi metsa- ja sookoosluste loodusliku veerežiimi taastamiseks on vajalik kraavide sulgemine. Veerežiimi taastamise lahenduse kohaselt suletakse veevool loodusalt vett välja viivates kraavides ja säilitatakse loodusala piiril kulgevad kraavid, mis on vajalikud piirnevatel aladel paiknevate maaparandussüsteemide tööks. Loodusala piiril kulgevad kraavid jäävad mõjutama servaalasid, kuid väljuvate kraavide sulgemisega vähendatakse kuivenduse mõju ulatust. Kokku on vaja Avaste looduslal sulgeda 14,3 km kraave ja looduslikul teel jäetakse kinni kasvama kokku 19,5 km kraave.

Parasmaa ja Soontagana sihtkaitsevööndi poollooduslike koosluste esinemisaladel on nende liigikoosseisu säilitamiseks vajalik rohu niitmine ning puu- ja põõsarinde harvendamine ulatuses, mis tagab koosluste väärtuste säilimise ja suurenemise. Avaste loodusala kaitsekorralduskava kohaselt on eesmärk kaitsekorraldusperioodi lõpuks taastada kogu looduslal 4,2 ha lubjarikkal mullal kasvavaid kuivi niite ja 14,3 ha liigirikkaid madalsoid ehk madalsooniite. Kaitsekorraldusperioodi lõpuks on eesmärk hooldada 4,2 ha lubjarikkal mullal kasvavaid kuivi niite, 19,5 ha aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niite ning 14,3 ha liigirikkaid madalsoid ehk madalsooniite.

2.5.4.4. Keelatud tegevused sihtkaitsevööndis

Kaitsealal on keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine, et tagada alal esinevate koosluste ja liikide elupaikade looduslikkus. Vastavalt majandustegevuse seadustiku üldosa seadusele on majandustegevus iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Tegevus, mille suhtes on kehtestatud teatamis- või loakohustus, loetakse samuti majandustegevuseks ka juhul, kui selle eesmärk ei ole tulu saamine. Seega kõik kaitse-eeskirja kaitsekorra üldpõhimõtete peatükis või sihtkaitsevööndite peatükis reguleeritud tegevused, mis on määrusega lubatud või lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja mida tehakse tulu saamise eesmärgiga, ning tegevused, mis on lubatud või lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja millega kaasneb teatamis- või loakohustus, on kaitseala sihtkaitsevööndis lubatud majandustegevus. Kaitse-eeskirjaga lubatakse sihtkaitsevööndis majandustegevust, mis ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärki või seisundit.

Lisaks on keelatud inimeste viibimine Kojastu sihtkaitsevööndis 15. veebruarist kuni 31. juulini ja Mangu sihtkaitsevööndis 1. veebruarist kuni 31. juulini. Liikumispiirang ei kehti järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Liikumispiirang Kojastu sihtkaitsevööndis tagab pesitsusaegse rahu haruldasele I kaitsekategooria linnule merikotkale. Liikumispiirang Mangu sihtkaitsevööndis tagab pesitsusaegse rahu haruldasele I kaitsekategooria linnule kaljukotkale ja mängu- ning pesitsusaegse rahu II kaitsekategooria linnuliigile metsisele. Mangu sihtkaitsevööndi liikumispiirangu alguseks on 1. veebruar, sest vööndis asub Parasmaa metsise

mänguelupaik, mida metsisekuded kasutavad kevadisel mänguperioodil veebruarist mai keskpaigani. Liikumispiirangu lõpukuupäev on tingitud kaljukotka pesitsusaja lõpust.

2.5.5. Piiranguvöönd

2.5.5.1. Piiranguvööndi eesmärgid

Piiranguvöönd on kaitseala osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Kaitsealal on kaks piiranguvööndit: Parasmaa ja Sõõrike. Piiranguvööndi kaitse-eesmärk on poollooduslike koosluste säilitamine ja taastamine ning häirimise vältimine kaitsealuste linnuliikide pesitsuspaiga soodsa seisundi säilimiseks. Piiranguvööndis kaitstavad elupaigatüübid on kuivad niidud lubjarikkal mullal ja sinihelmikakooslused.

2.5.5.2. Lubatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on lubatud majandustegevus, arvestades määruses toodud erisustega. Piiranguvööndis on lubatud alla 75 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas. Rohkem kui 75 osalejaga rahvaürituse korraldamine ettevalmistamata ja tähistamata kohas on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul. Väikese osalejate arvuga rahvaürituse korraldamine ei tekita kaitsealal olulist kahju, kuid osalejate arvu piiramine on vajalik liigse inimkoormuse ohjamiseks. Suur inimhulk võib kahjustada elupaiku ja pinnast ning suurendada reostuskoormust.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud kaitseala või kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks tootmisotstarbeta ehitise püstitamine. Kaitseala valitseja võib lubada rajada ehitist, mis ei ohusta kaitse-eesmärkide saavutamist või mis on hädavajalik. Seega on võimalik lubada kaitsealale nende ehitiste püstitamist, millel negatiivne mõju kaitseala loodusväärtustele puudub, näiteks paigaldada elektriliine maakaablis, paigaldada infotahvleid, kaitseala tähised ja suunaviite. Tootmisotstarbeta ehitise püstitamiseks praegu vajadus puudub, kuid kaitse-eeskirjaga jäetakse võimalus kaaluda ehitise püstitamist juhul, kui edaspidi selleks vajadus tekib. Kuna aga ehitamise mõju nii eesmärkidele kui ka ümbritsevatele aladele (tallamine, häirimine, väärtuste hävitamine jne) sõltub suuresti ehitise eripärast, nagu asukoht, kasutatav tehnoloogia, ehituse maht ja aeg, siis tuleb seda iga kord eraldi hinnata, mistõttu on jäetud see tegevus kaitseala valitseja igakordseks kaalutusotsuseks.

Piiranguvööndis on lubatud uuendusraie. Parasmaa piiranguvööndis on lubatud raie 1. augustist kuni 31. jaanuarini. LKS § 31 lg 4 võimaldab seada raie tegemisele ajalisi piiranguid, mis on vajalikud koosluse või sellesse kuuluva kaitsealuse liigi säilimiseks ja elutingimuste parandamiseks ning seetõttu on kõikide metsaseaduses lubatud raiete tegemise aega Parasmaa piiranguvööndis piiratud. Parasmaa piiranguvööndis ajalise piirangu kohaldamine raietele on tingitud vajadusest vältida häirimistundlike liikide häirimist. Parasmaa piiranguvööndi lähedal asub kaljukotka pesa, mistõttu on ajalise piirangu rakendamine vajalik konkreetselt selle kotkapaari pesitsusaegse rahu tagamiseks. Kaljukotkad talvituvad oma pesapaiga ümbruses ja asustavad pesa väga varakult, sageli juba südatalvel. Vastavalt LKS § 31 lõike 2 punktile 5 on piiranguvööndis keelatud uuendusraie, kui kaitse-eeskiri ei sätesta teisiti. Käesoleva kaitse-eeskirjaga on sellele piirangule sätestatud leevendus, sest Sõõrike ja Parasmaa piiranguvööndisse on jäetud alad, kuhu ei jää väärtuslikke metsaelupaiku, ning seetõttu ei ole piiranguvööndis uuendusraie lubamine kaitse-eesmärkidega vastuolus. Piiranguvöönd on moodustatud poollooduslike koosluste esinemisaladele, kus on vajalik pidev niitude hooldamine ja mõõdukas majandamine, ning kaljukotka häirimise vältimiseks, mida reguleeritakse ajaliste piirangutega.

2.5.5.3. Vajalikud tegevused piiranguvööndis

Poollooduslike koosluste esinemisaladel on nende liigikoosseisu säilitamiseks vajalik rohu niitmine ning puu- ja põõsarinde harvendamine ulatuses, mis tagab koosluste väärtuste säilimise ja suurenemise.

2.5.5.4. Keelatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on keelatud uue maaparandussüsteemi rajamine, veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine, maavara kaevandamine, biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine, puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine. Piiranguvööndis on keelatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Kaitseala valitseja võib lubada puidu kokku- ja väljavedu, kui pinnas seda võimaldab. Need piirangud on kehtestatud järgmistel põhjustel. Uue maaparandussüsteemi rajamine muudab ümbritsevate alade veerežiimi ja mõjub ebasoodsalt elupaikadele. Veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine muudab looduslike vooluveekogude (jõgede ja ojade) looduslikku seisundit, uue maaparandussüsteemi rajamine muudab ümbritsevate alade veerežiimi ja mõjub ebasoodsalt elupaikadele. Puidu kokkuvõetud külmumata pinnaselt ja maavara kaevandamine tekitab ulatuslikke pinnasekahjustusi ning rikub elupaiku. Ka biotsiidi, väetise ja taimekaitsevahendi kasutamine mõjutab koosluste looduslikku tasakaalu ja elustiku mitmekesisust. Kaitsealale ei jää põllu- ega õuemaad, mistõttu selle piiranguga ei takistata inimeste aianduslikku või põllumajanduslikku tegevust. Puhtpuistu kujundamine ja energiapuistu rajamine rikub metsakoosluste looduslikku tasakaalu ning puistu liikide ja vanuse mitmekesisuse säilimist.

3. Menetluse kirjeldus

Avaste looduskaitseala kaitse-eeskirja avalikustamine toimus 6. maist kuni 25. maini 2015. Samal ajavahemikul toimus ka avalik väljapanek Keskkonnaameti Pärnu ja Rapla kontoris ning Vigala, Halinga ja Koonga Vallavalitsuses. Teade kaitse-eeskirja menetlemise algatamise kohta ilmus 5. mai 2015. aasta üleriigilise levikuga ajalehes Pärnu Postimees, 6. mai 2015. aasta ajalehtedes Raplamaa Sõnumid ja Eesti Päevaleht ning 29. aprillil 2015. aastal väljaandes Ametlikud Teadaanded. Kaitse-eeskirja eelnõuga sai tutvuda ka Keskkonnaameti veebilehel. 15. juunil 2015. aastal toimus Kivi-Vigala rahvamajas kaitse-eeskirja avalik arutelu, millest võttis osa kaheksa inimest.

Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti kaitsealal paikneva 37 kinnisasja 35 eramaaomanikule, Riigimetsa Majandamise Keskusele, Pärnu ja Rapla Maavalitsusele ning Vigala, Halinga ja Koonga Vallavalitsusele teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise, sh avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta.

Tabel 1. Maaomanike seisukohad.

Arvamuse esitaja nimi ja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
Vigala Vallavalitsus ja Vallavolikogu	1. Vigala Vallavolikogule on arusaamatu, mis eesmärgil kaitseala moodustatakse, kuna seletuskirja osas 5 ei ole välja toodud, missugust positiivset mõju kaitseala moodustamine inimestele (nii kohalikele kui ka turistidele) omab.	1. Looduskaitsealad moodustatakse väärtuslike looduskoosluste kaitseks. Sellega tagatakse inimestele puhtam elukeskkond ning ökoloogiliselt puhaste loodusandide korjamise võimalused, samuti tagatakse puhkevõimalused. Avaste looduskaitseala suurimaks väärtuseks on raba- ja sookooslused, mis teadupärast on ka suured

	2. Vigala Vallavolikogu ei nõustu kaitseala piiride muutmise, sest kaitseala laiendamise tulemusena väheneb oluliselt valla tulubaas maamaksu näol. 3. Laiendamisega lõpetatakse igasugune majandustegevus laienduse alal, samas ei nähtu liidetavate alade kohta põhjendusi, miks just need kinnistud on kaitsealaga liidetud (puuduvad kinnistu kaupa põhjendused liitmise osas). 4. Kaitseala uuest piirist välja jäävad põllumaad, millele ilmselt tekivad piirangud majandustegevusele, aga mille mõju pole hinnatud. Kaitseala piiride laiendamine vajab mõjude hindamist. Kas uute piirinaabritega on eelnõu kooskõlastatud? 5. Avaste–Parasmaa tee Vigala valda jääva lõigu osas on kaks võimalust: kas piir jääb teemaast välja või kogu teemaa liidetakse kaitsealaga ja teed hoiab korras riik. Kui teemaa on kaitsealas, aga tee endiselt vallatee, siis tekib probleeme teemaa hooldamisega. 6. Antud tee, mis jääb Koonga valda Pärnu maakonda, puudub küll Maa-ameti kaardilt, kuid Vigala Vallavalitsusele teadaolevalt on see kohalik maantee ja on olemas ka teeregistris. St andmed tee kohta on aruandes ebaõiged. 7. Määruse eelnõus räägitakse kinni aetavatest kuivenduskraavidest, samas ei täpsustata, mis aladel see toimub. Me ei saa nõustuda nimetatud tegevusega ilma mõjusid hindamata, kuna see võib põhjustada väljaspool	mageveereservuaarid. Ala kaasaegse ja ühtse kaitse-eeskirja kehtestamine muudab selgemaks kaitsealal keelatud ja lubatud tegevustest arusaamise nii kohalikele elanikele kui ka turistidele. Sihtkaitsevööndi laiendamisega tagatakse maaomanikele maamaksuvabastus. Ka on võimalik siis metsaomanikel taotleda Natura 2000 metsatoetust, mis sageli kaalub üle madalaboniteedilistest metsadest saadava tulu. 2. Kaitseala piiride muutmine on vajalik, sest praegu kehtivad piirid lõikavad siirdesookooslusi. Märgalakompleksi kaitsmiseks on aga vajalik, et see oleks kaitse all tervikuna. Vigala valla aastane maamaksutulu väheneb seoses kaitseala piiride muutmise ligikaudu 6480 € võrra. 3. Kaitse-eeskirja seletuskirjas ei tooda välja liitmise põhjendusi iga maatüki kohta eraldi, küll aga on need ära toodud kaitse-eeskirja eelnõu esialgsele versioonile koostatud ekspertarvamuses. Ekspertarvamuses (alates lk 5) on välja toodud laiendusala jäävate maaüksuste loodusväärtused ja laiendamise põhjendused. Kaitseala laiendusala jäävad kaitsealuste liikide elupaigad ning siirdesoo, mis on osa Avaste soostikust ja kus toimuv tegevus (eelkõige kuivendamine) võib kahjustada kaitsealal olevat osa, mistõttu tuleb kaitsta ka soostiku osasid, mis seni kehtiva kaitseala piiridest on välja jäänud. 4. Kaitsealast välja jäävatele aladele ei teki mingeid täiendavaid looduskaitsealast tingitud piiranguid. Kaitse-eeskiri sätestab piirangud ainult kaitsealale jäävale maale. Seetõttu puudub ka vajadus kaitsealalt välja jäävate maaüksuste omanike kooskõlastuse küsimiseks. 5. Avaste–Parasmaa tee Vigala valla territooriumile jääv osa ei asu kaitsealal. Kaitseala piir ühtib nimetatud teel Koonga valla piiriga, mis tähendab, et Avaste–Parasmaa tee jääb Avaste looduskaitsealal täies ulatuses Koonga valla territooriumile. Kaitse-eeskirja eelnõu § 10 lg 3 punkti 4 järgi on kaitseala valitseja nõusolekul sihtkaitsevööndis lubatud olemasolevate ehitiste, sealhulgas teede ja radade hooldustööd. Sellest tulenevalt ei tohiks tekkida probleeme teemaa hooldamisega. 6. Keskkonnaamet toetub teeregistris olevatele andmetele. Teeregistris on Vigala valla maanteede nimekirjas Parasmaa tee 3340041, mille algus on kilomeetril 6,608 ja lõpp kilomeetril 10,98, kogupikkuseks 4,372 km. Maanteeameti kaardirakendus näitab nimetatud teena lõiku, mis jääb Parasmaa küla ja Pärnu-Jaagupi – Kalli tee vahele.

	kaitseala maatulundusmaadel ja elamumaadel üleujutuse ja muuta maad kasutamiskõlbmatuks. 8. Kaitsekord peaks arvestama, et tulevikus saaks rajada Soontagana–Avaste/Parasmaa laudteed. See oleks maastiku suhtes kõige mõistlikum rajada vanale taliteele, mis on looduses nähtav ning puudutab enam Koonga valda. Samuti peaks jääma "uks lahti" tulevikus nt Kesu rabale laudtee tegemiseks.	7. Veerežiimi taastamistööd (ehk kraavide sulgemised) on planeeritud Avaste loodusala kaitsekorralduskavaga. Kaitsekorralduskava raames on tellitud alale jäävate kraavide inventuur. Kraavid, mis mõjutavad vee äravoolu ümbritsevatelt maadelt, ei kuulu sulgemisele. Kaitseala ümbritsevad kraavid, mis ei kuulu sulgemisele ega looduslikule arengule, on jäetud kaitsealast välja. Lisaks on määrusega lubatud kaitseala valitseja nõusolekul sihtkaitsevööndis eesvoolude hoiutööd. Nimetatud tegevustega on tagatud, et kaitseala veerežiimi taastamise käigus ümbritsevaid maid üle ei ujutata. 8. Vastavalt määruse § 10 lg 3 punktile 3 on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud sihtkaitsevööndis kaitseala või kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks rajatise püstitamise. Nimetatud sättega on tagatud võimalus laudtee rajamiseks. Nii kaitse-eeskiri kui ka kaitsekorralduskava on läbinud kaitsealade külastusobjekte haldava Riigimetsa Majandamise Keskuse kooskõlastuse.
Vigala Vallavalitsus ja Vallavolikogu	1. Kaitse-eeskirja § 10. Lubatud tegevus, kus on kirjas, et rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine teistes sihtkaitsevööndites on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul. Kui saabub suur ekskursionibuss, kus on 55 inimest, siis peab hakkama võtma Keskkonnaametilt kooskõlastust. Seda ei saa teha operatiivselt. Ettepanek – teha kaitse-eeskirja muudatus ning lubada korraldada rahvaüritusi kuni 60 (või 75) osalejaga. 2. Ettepanek hõlmata Avaste–Parasmaa tee kaitsealasse, et teed hooldaks riik.	1. Ettepanek võetakse arvesse ja piiranguvööndites ning sihtkaitsevööndites (välja arvatud Soontagana SKV) lubatakse kuni 75 osalejaga rahvaürituse korraldamine ilma kaitseala valitseja nõusolekuta. Sellega vähendatakse halduskoormust, kuid samas ei kujuta osalejate arvu suurendamine loodusväärtustele arvestatavat ohtu, kuna ala külastuskoormus on raske ligipääsetavuse tõttu väike. 2. Ettepanekut ei arvestata. Tee jäämine kaitsealale ei tähenda, et selle hooldaja muutuks. Tee ei ole looduskaitsealase tähtsusega. Kuna tee arvatakse kaitsealast välja, ei ole vajalik ka tee hooldamiseks ja parandamiseks vajalik taotleda kaitseala valitseja nõusolekut. Sihtkaitsevööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud olemasolevate ehitiste, sealhulgas teede ja radade hooldustööd ning kaitseala või kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks rajatise püstitamise. Sellega on võimaldatud teest väljaspool asuvate, kuid tee seisukorra parandamiseks vajalike rajatiste püstitamise. Kaitseala piiritletakse tee servast ning sihtkaitsevööndis rajatiste püstitamiseks nõusoleku andmisel hinnatakse mõju seal olevatele loodusväärtustele.

Avalikustamise järgselt esitas oma seisukoha ka Koonga Vallavalitsus soovides, et Avaste–Parasmaa tee koos vajaliku tee teenindusmaaga jäetaks kaitsealast välja. Koonga Vallavalitsus palus kaasata vastava ala spetsialiste, kes hindaksid tee seisukorda ja teeksid kindlaks vajaliku teemaa ulatuse. Selleks paluti Maanteeameti seisukohta. Maanteeamet

selgitas oma 06.10.2015 kirjas, et puudub vajadus ja võimalus Avaste–Parasmaa tee riigiteeks võtmiseks ning teemaa moodustamiseks. Koonga Vallavalitsus esitas 16.10.2015 saadetud kirjaga uued ettepanekud kaitseala piiride muutmiseks.

Arvamuse esitaja nimi ja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
Koonga Vallavalitsus	1. Avaste looduskaitseala ja Parasmaa tee vahel peaks looduskaitseala piir kulgema mööda looduskaitsealal asuvate katastriüksuste (33401:001:0258; 33401:001:0254; 33404:001:0154) piiri. Maa-ameti avalikus kaardirakenduses ei ole Meelise katastriüksuse (33404:001:0154) ja Parasmaa tee vaheline piir õigesti kujutatud. 2. Moodustataval looduskaitsealal asuva katastrisse kandmata maa ja Parasmaa tee vahel peaks looduskaitseala piir jooksma piki teeäärse kraavi keskjoont. 3. Sõõrike tee tuleb looduskaitseala koosseisust välja arvata. Avaste looduskaitseala ja Sõõrike tee (tee nr 3340042; tee kogupikkus 3594 m; katastritunnus 33404:001:0179, sihtotstarve transpordimaa) vahel peaks looduskaitseala piir kulgema mööda looduskaitsealal asuvate katastriüksuste (33404:001:0149; 33401:001:0254; 33401:001:0273; 18801:001:0236) piiri.	1. Ettepanek võetakse arvesse. Parasmaa tee ääres moodustatakse kaitseala piir mööda maaüksuste piire. Meelise maaüksuse piiriprotokoll kohaselt kulgeb maaüksuse piir 4 meetri kaugusel tee teljest. Meelise maaüksuse piires kasutatakse piiritlemiseks põhikaardile kantud tee telgjoonest 4 meetri kaugusele moodustatud puhvrit. Võrreldes varasemalt planeeritud piiriga kulgeb uus piir 0,6-1 meetri võrra teest kaugemal. Mainitud muutus ei kahjusta kaitseala loodusväärtusi. 2. Ettepanekut ei võeta arvesse. Moodustades kaitseala piiri piki kraavi keskjoont jääks pool kraavi kaitsealalt välja ja pool kraavi piiranguvööndisse. Piiranguvööndis on veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmise keelatud. See aga tekitab olukorra, kus kraavi oleks praktiliselt võimatu hooldada ja renoveerida. Kaitseala piir jäetakse endiselt nii, et teeäärne kraav jääb tervikuna kaitsealalt välja. 3. Ettepanekut arvestatakse. Sõõrike tee ääres ei asu inventeeritud elupaigatüüpe ega kaitsealuste liikide elupaiku, mistõttu tee välja arvamine kaitsealast ei kahjusta kaitsealal olevaid loodusväärtusi. Sõõrike tee arvatakse kaitsealast (ja seega ka Kesu sihtkaitsevööndist) välja ning kaitseala piir moodustatakse mööda teega külgnevate maaüksuste piire.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud järgmiste EL õigusaktidega:

1. EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7–25).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil.

Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt loouakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslikke elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunktiga 23 on Natura 2000 võrgustiku loodusalaaks esitatud Avaste loodusala, mis hõlmab Avaste looduskaitseala. Seetõttu tuleb Avaste looduskaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Avaste loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. a otsusega 2008/24/EÜ, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile nr 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2007) 5402 all, ELT L 12, 15.01.2008, lk 118–382). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Komisjoni 26. novembri 2015. a rakendusotsusega (EL) 2015/2371, millega võetakse vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu üheksas uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbri C(2015) 8214 all).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ ehk linnudirektiivi artikli 1 kohaselt käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult esinevate linnuliikide, kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset EL liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Linnudirektiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, sealhulgas kaitsealade loomine, eelnimetatud linnuliikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi.

Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 1 alapunktiga 60 on Natura 2000 võrgustiku linnualaks esitatud Tuhu-Kesu linnuala, mis hõlmab planeeritavat Avaste looduskaitseala. Avaste looduskaitsealal on olulisteks kaitse-eesmärkideks mitme linnudirektiivi I lisas nimetatud linnuliigi kaitse.

Pärast määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek arvata Avaste loodusala eesmärkidest välja elupaigatüübid kadastikud (5130), lood (6280) ning muuta Avaste loodusala ja Tuhu-Kesu linnuala piire, mis viiakse vastavusse moodustatava Avaste looduskaitseala piiridega.

Avaste loodusala ja Tuhu-Kesu linnuala piiride muutmisel lisanduvad Natura 2000 võrgustiku alade hulka järgmised kinnistud: Otisoo, Mäealuse, Kopra, Allika mets, Järma, Iitsa, Hagari, Havaste, Ennimetsa, Ilmandu-Hindreku, Mesila, Liivamihkli mets, Rabaaringa, Rebase-Jüri, Salumetsa, Loometsa, Vänto, Lible, Rukki, Arumetsa, Maasika, Künnu-Jaagu, Karu, Jüri, Mihkli, Alt-Jüri.

Loodus- ja linnualast jäävad välja järgmised kinnistud: Kesu, Audemeeste-Madise, Uushansu, Hansu, Audemeeste-Madise, Jõepere.

Loodus- ja linnuala osakaal suureneb järgmistel kinnistutel: Iva, Lodumetsa, Kullimetsa, Maalinna.

Loodus- ja linnuala osakaal väheneb Kustase kinnistul.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab paremini tagada soo-, raba- ja metsakoosluse ning seal esinevate liikide kaitse. Kehtestatav kaitsekord arvestab ala eesmärgiks olevate väärtuste kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Määruse jõustumisel puudub oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele, kuna ala on juba suuremalt jaolt varem kaitse all püsilupaikadena, looduskaitsealadena ja hoiualana.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb eelnõu jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta. Kaitseala laienemise ja vana kaitsekorruga ala (piiranguvööndi) arvamisega sihtkaitsevööndisse laekub Vigala vallale maamaksu vähem ligikaudu 6481,81 eurot aastas. Kaitseala laienemise ja hoiuala arvamisega sihtkaitsevööndisse laekub Halinga vallale maamaksu vähem ligikaudu 542,91 eurot aastas ja Koonga vallale vähem ligikaudu 1195,68 eurot aastas.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Avaste looduskaitsealale lisandub ligikaudu 127,8 hektarit eramaid, mille sihtotstarbelist kasutamist ala uus kaitsekord oluliselt piirab ja millega seoses riigi rahalised kohustused suurenevad. Seega on Maa-ameti tehingute andmebaasile tuginedes maa omandamise maksimaalne kulu hinnanguliselt ca 300 000 eurot. Tegemist on hüpoteetilise summaga, kuna maid omandatakse riigile maaomaniku taotluse alusel ning senise praktika põhjal valdav enamuse maaomanikke maa riigile võõrandamisest huvitatud ei ole.

Kaitsealale jääb hooldamist ja osaliselt taastamist vajavaid lubjarikkal mullal kasvavaid kuivasid niite 4,2 ha, madalsoonide 14,3 ha ning aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niite 19,5 ha. Poolloodusliku koosluse hooldamiseks on võimalik taotleda loodushoiutoetust. Kaitse alt arvatakse välja 25,8 ha suurune ala, mis varasemalt on inventeeritud aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niiduks, kuid kaitse-eeskirja ekspertiisi käigus on see tunnustatud Natura-elupaigatüüpidele mittevastavaks. Poollooduslike koosluste osas riigi rahaline kohustus väheneb.

Kaitseala laienemisega seoses, millega lisandub sihtkaitsevööndisse 165 ha erametsa ja piiranguvööndisse 38 ha erametsa, suureneb Natura 2000 erametsamaa toetuse eelarve vajadus. Natura 2000 erametsamaa toetuse määr on sihtkaitsevööndis asuva ühe hektari metsaala kohta 110 eurot aastas ja piiranguvööndis asuva metsaala ühe hektari kohta 60 eurot aastas. Natura 2000 erametsamaa toetuse eelarve suurenemise vajadus on kuni 20430 €.

Erinevate looduskaitseliste toetuste ja maa riigile omandamise kulud ei ole seejuures summeeritavad, vaid välistavad teineteist ehk juhul kui maa riigile omandatakse, siis kaob ära toetuste maksmise kohustus. Samuti, kui makstakse toetusi, ei ole samaaegselt selle kinnisasja osas riigil omandamise kulutusi.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministriumitega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Maaeluministerium kooskõlastas eelnõu märkuste arvestamisel. Ülejäänud ministriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks. Kooskõlastamisel esitatud märkused ning nendega arvestamine on esitatud käesoleva seletuskirja lisan.

Marko Pomerants
Keskkonnaminister

Avaste looduskaitseala kaitse-eeskirja seletuskirja lisa

Kooskõlastusringil esitatud ministeeriumite märkustega arvestamise tabel

Maaeluministeerium	Teeme ettepaneku eelnõu seletuskirja sõnastust täpsustada, et oleks üheselt mõistetav, et kaitseala valitseja nõusolekul on maaparandushoiutööde tegemine lubatud ja kaitse-eeskirjadega sätestatakse maaparandussüsteemi hoiutööde tegemise tingimused.	Arvestatud osaliselt. Seletuskirja on täiendatud selgitustega kaitseala valitsejale kaalutusõiguse andmise vajalikkusest ning kaalutluse ulatusest järgmises sõnastuses. „Kaitseala valitsejale antud küsimuses kaalutusõiguse andmise eesmärgiks on leida kompromiss eesvoolu ja sellega seotud süsteemi toimimise ning loodusväärtuste kaitse vahel. Hooldustööde lubamisel hindab Keskkonnaamet ühelt poolt tegevuse potentsiaalset mõju ala loodusväärtustele, teisalt kaalub kas hooldamata jätmise tekitaks kahju väljaspool kaitseala asuvatele aladele. Eesvoolude hooldustööd, milleks on vajalik kaitseala valitseja nõusolek, on nt puittaimestiku raiumine, veejuhtme sügavuse ja põhjalaiuse taastamine sette eemaldamisega, truubi ja regulaatori settest puhastamine, truubiotsakute korrastamine ja voolutakistuse eemaldamine, välja arvatud kui voolusängist kõrvaldatakse voolutakistusena üksikuid esemeid, nagu langenud puud, suuremad kivid, prügi jne, samuti ei ole kaitseala valitseja nõusolekut vaja rohttaimede ja peenvõsa niitmiseks. Samas on oluline, et ka nende tööde teostamisel arvestataks ala kaitse-eesmärgiga ning ei kahjustataks loodusväärtusi.“